

Türk Yazınında Uluslararası İşletmecilik: 1990-2019 Yıllarına Dair Bir İçerik Analizi

International Business in Turkish Literature: Content Analysis of 1990-2019

Kübra Mert¹

Öz

Uluslararası işletmecilik, özellikle son 30 yılda uluslararası yazında oldukça dikkat çeken bir disiplin olarak karşımıza çıkmaktadır. Birçok farklı boyutu içeren uluslararası işletmecilik yazınının odak noktasında son yıllarda gelişmekte olan ülke kökenli işletmelerin uluslararasılaşma süreçleri vardır. Bu bağlamda bu çalışmanın amacı, gelişmekte olan bir ülke olarak Türkiye açısından uluslararası işletmecilik araştırmalarının gelişmekte olan sınırlarını belirlemek, daha iyi anlamak ve alt alanlarındaki eğilimleri ölçmek için var olan ihtiyacı gidermeye çalışmaktır. Çalışmada 1990-2019 yılları aralığında uluslararası işletmecilik alanında Türkiye kökenli ulusal ve uluslararası dergilerde yayınlanan 135 adet tam metin makale içerik analizi yöntemi ile incelenmiştir. Werner'in uluslararası işletmecilik kategorizasyonunun kullanıldığı çalışmanın sonuçlarına göre Türk yazınında uluslararası işletmecilik disiplininde öne çıkan konular; 1990-1999 yılları aralığında uluslararası değişim, 2000-2009 yılları aralığında küresel işletme çevresi ve 2010-2019 yılları aralığında uluslararası işletmelerdir ve alana dair Türk yazınındaki ilgi, kimi sebepler sonucu uluslararası alandaki ilgiye göre oldukça sınırlıdır. Bu sebeple araştırmacıların önünde Türk uluslararası işletmecilik alanında cevaplayabilecekleri birçok soru bulunmaktadır.

Anahtar Sözcükler

Uluslararası İşletmecilik, Uluslararasılaşma, Uluslararası İşletmeler, İçerik Analizi, Türkiye

Abstract

International business has been a remarkable discipline in international literature especially in the last 30 years. The focus of the literature which includes many different dimensions, is the process of internationalization of enterprises originated from developing countries in recent years. In this context the aim of this study is to determine the boundaries of Turkey as a developing country in terms of developing their international business research is to better understand and work to eliminate the need for there to measure trends in the sub-areas. In the study, the 121 of Turkish-based international business studies were examined by content analysis in national and international journals in the years 1990-2018. According to the results of the study using Werner's international business categorization, the prominent issues in the international business discipline in Turkish literature are; international change (1990-2000), global business environment (2000-2010) and international enterprises (2010-2018). The interest in Turkish literature is very limited compared to the international interest. Therefore, there are many questions that researchers can answer. Keywords International business, internationalization, international corporations, content analysis, Turkey.

Keywords

International Business, Internationalization, International Enterprises, Content Analysis, Turkey

1 Sorumlu Yazar: Kübra Mert (Dr. Öğr. Üyesi), Recep Tayyip Erdoğan Üniversitesi, İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi, Yönetim ve Organizasyon Anabilim Dalı, Rize, Türkiye. E-posta: kubra.mert@erdogan.edu.tr ORCID: 0000-0003-2684-1812

Atf: Mert, K. (2020). Türk Yazınında Uluslararası İşletmecilik: 1990-2019 Yıllarına Dair Bir İçerik Analizi. *Istanbul Management Journal*, 89, 97-132.<http://doi.org/10.26650/imj.2020.89.0005>

Extended Summary

Background and Purpose

In general, internationalization is the geographic outward movement of a business in its operations. In today's competitive world, the only opportunity for the growth and profitability of a business is to open to foreign markets. However, globally, international business research has gained momentum in recent years and exponentially grew as a complex field of research in the late 1990s. The area of international business has grown so significantly over the past three decades due to strategic imperatives and environmental changes. Studies on this literature are mostly of international origin. For this reason, there is a need to better understand and to measure trends in international business studies in the sub-areas for Turkey. This study aims to serve as a resource for future research by shedding light on how trends in international business research have evolved over time in Turkish literature. The study provides an overview of international business literature in terms of articles of Turkish origin published between 1990 and 2019. The research questions are as follows:

- As a developing country, where do Turkish studies stand in international business literature?
- Which subjects do Turkish researchers study most in the international business discipline?
- What are the patterns of the studies in terms of time and content?

Methodology

In this research, which is based on Werner's international business categories, 135 full-text articles published in the field of international business are examined and classified. These categories are: global business environment, internationalization, entry mode decisions, international joint ventures, foreign direct investment, international exchange, transfer of knowledge, strategic alliances and networks, multinational enterprises, subsidiary-HQ relations, subsidiary and multinational team management, and expatriate management. The data obtained from the articles examined in this study were collected using the content analysis method. In this study, the data were scanned, classified, coded, and analyzed by a single encoder. The 135 full-text articles that are the subject of the research were published in 98 different national and international journals.

Findings and Conclusion

Since the 1990s, international activities have changed rapidly and continuously. Therefore, interest in the subject of the international arena is intense. However, when

the Turkish literature was analyzed, the interest was observed to be quite low (6 studies in total) between 1990–2000. What is interesting is that this interest remained at a very low level, even in periods when the investments originating from developing countries increased markedly (2000–2012 time interval). Even after years when interest started to increase compared to other period ranges (2016–2017), there was a significant decrease in the number of studies.

According to the findings, no studies were found in the Turkish literature in the category of Werner’s subsidiary-HQ relations (sub-categories: subsidiary role, including subsidiary strategies and typologies, subsidiary control, and subsidiary performance).

The topics that are prominent in the discipline of international business in the distribution of years are international exchange, between the years 1990–1999 (3 studies); the global business environment, between the years 2000–2009 (12 studies); and multinational enterprises, between the years 2010–2019 (24 studies). These titles also emphasize the popular topics of the period, considering the years.

Studies on internationalization theories are far below the expected level. The internationalization processes of the enterprises of developing countries promise to change world trade and provide a new field of work for the development of international business theories. However, even the international literature in this regard frequently conflicts and does not follow a certain pattern. Regardless of the conceptual framework, theoretical infrastructures are very weak in the studies of international business in Turkish literature.

With the findings obtained from the studies, it was observed that interest in internationalization in Turkish literature remained infertile compared to other management and organization subfields. According to the data, the levels of analysis in international business studies in Turkish literature are also limited.

With the results obtained from the study, the research questions that are thought to be useful to researchers in the future were also determined. Along with these research questions and other questions that researchers will find interest in, the international business sub-field will undoubtedly expand in Turkish literature.

Türk Yazınında Uluslararası İşletmecilik: 1990-2019 Yıllarına Dair Bir İçerik Analizi

Şu anda içinde bulunduğumuz ve çalışmakta olduğumuz çok kutuplu dünya, gelişmekte olan ekonomilerden çıkan firmaların özelliklerini birleştirerek, çokuluslu işletmelerin uluslararasılaşma stratejileri ve rekabet avantajları konusundaki geleneksel anlayışın yeniden incelenmesini ve iyileştirilmesini gerektirmektedir (Thite, Wilkinson, Budhwar ve Mathews, 2016). İş dünyası küresel hale geldikçe ve uluslararası yönetim sorunları iş pratiğinde daha merkezi bir rol oynadıkça, uluslararası işletmecilik araştırmalarının da önemi artmaktadır. Küreselleşme kendi içinde karmaşık olduğu için, uluslararası işletmecilik çalışmaları da karmaşık, sınıflandırılması zor olan çalışmalardır (Buckley ve Casson, 2020).

İkinci Dünya Savaşı'nın bitişi, sadece ülke sınırlarının yeniden çizilmesine, küresel çapta toplumsal ve kültürel değişimlerin yaşanmasına değil, aynı zamanda uluslararası işletmecilik/ticaret faaliyetlerinin hızlanmasına neden olmuştur. 1947'de Gümrük Tarifeleri ve Ticaret Genel Anlaşması (General Agreement on Tariffs and Trade-GATT)'nın kuruluşunu izleyen yıllarla, uluslararası ticaret ve yatırımda eşi görülmemiş bir büyümeye şahit olunmuştur. Dolayısıyla büyüklü küçüklü her çeşit işletme, doyumsuz dünya talebini karşılamak için ürün ve hizmetlerin seri üretimine daha fazla odaklanmıştır. Bugün üzerinde durulan modern anlamda uluslararası işletmecilik, 1950'li yıllarda gelişmeye başlamıştır. Günümüzde faaliyette bulunan pek çok çokuluslu işletme o yıllarda faaliyette değildi ve faaliyette olanlar ise Amerika Birleşik Devletleri (bundan sonra ABD) kökenliydi. II. Dünya Savaşı'nın sona ermesiyle, başta Japonya ve kıta Avrupası ülkeleri de dâhil olmak üzere birçok ülke, denizaşırı yatırımdan daha çok savaş sonrası dönemin sıkıntılarıyla uğraşmıştır. Ancak 1970'li ve 1980'li yıllar boyunca uluslararası ticaret alanı büyük ölçüde değişmeye ve toparlanan Japonya ve Avrupa ekonomileri ve "Çevre" olarak adlandırılan gelişmekte olan ülkeler de uluslararası ticarete daha fazla ilgi göstermeye başlamıştır.

Uluslararası işletmecilik alanı, son otuz yılda stratejik zorunluluklar (kaynak edinme ihtiyacı, iç pazarın doymun hale gelmesi ve yeni pazarlara açılma ihtiyacı ve rakipler) ve çevresel değişimler nedeniyle önemli ölçüde büyümüştür. İnternet ve diğer bilişim teknolojilerinin büyümesi, küresel rekabeti ve uluslararası işi yapmanın yollarını yeniden tanımlamaktadır. Çoğu zaman, günümüzün rekabetçi dünyasında, bir işletmenin büyümesi ve karlılığı için tek fırsat işletmenin dış pazarlara açılmasıdır. Dunning (1994), yirminci yüzyılın son çeyreğinden beri dünyada yaşanan değişimlerin ülkeler arası bağımlılıklara neden olması sebebiyle, artık kapalı ekonomi politikaları izleyen ülkelerin istenilen kalkınma ve refah düzeyine ulaşamayacağını belirtmektedir.

Uluslararasılaşma kavramı, bir işletmenin operasyonlarındaki dışa dönmük hareketi tanımlamak için yaygın olarak kullanılmaktadır (Turnbull, 1987). Calof ve Beamish

(1995, s. 116) ise çok daha geniş bir tanım benimseyerek, uluslararası işletmeciliğin işletmelerin operasyonlarını (strateji, yapı, kaynak, vb.) uluslararası ortamlara uyarlama süreci olduğunu vurgulamaktadır. Dolayısıyla uluslararası işletmecilik, geniş bir perspektif içinde konumlanmaktadır. Bu perspektifin içinde uluslararası işletme yönetimi, uluslararası işletmelerde strateji, uluslararası işletmelerin faaliyette bulunduğu dış çevre, ulusal kültür, küreselleşme, çokuluslu işletmeler, küresel doğan işletmeler, uluslararasılaşma teorileri, uluslararası pazarlara giriş stratejileri, uluslararası insan kaynakları yönetimi vb. konular bulunmaktadır. Uluslararası işletmecilik, zengin, açık ve karmaşık bir çalışma alanıdır, çünkü kısmen dünya, kendinden zengin ve karmaşıktır (Doz, 2011, s. 582). Bu yüzden uluslararası işletmecilik araştırmaları, çok disiplinli araştırmalar için mükemmel bir test alanını temsil etmektedir (Buckley ve Chapman, 1996).

Bu anlamda 1980’li yıllara kadar uluslararası işletmecilik yazını, neredeyse sadece gelişmiş ülke kökenli işletmelerin uluslararası faaliyetlerini ve süreçlerini mercek altına almıştır. Ancak değişen dünya düzeni ile gelişmekte olan ülke kökenli işletmeler de uluslararası faaliyetlerini gün geçtikçe artırmaktadır. Özellikle 1990’lı yıllarla birlikte bu ülkeler, sadece ihracat gibi daha az riskli giriş şekilleri ile değil, yaptıkları doğrudan yabancı yatırımlarla (bundan sonra DYY) uluslararası işletmecilikte önemli noktalara gelmişlerdir (Demirbag ve Tatoglu, 2008; Goldstein ve Pusterla, 2010). Günümüzde küresel ekonomideki büyümenin yarısı gelişmekte olan ülkelerdedir (Tallman ve Pederson, 2011, s. 2). Son otuz yılda, gelişmekte olan pazarlarla küresel bütünleşme hızla artmıştır. Hatta 2014 yılında gelişmekte olan ülkelere çıkan DYY’lerin miktarı 468 milyar ABD dolarına ulaşmış, bu miktar da tüm dünyada dış DYY’nin yaklaşık üçte birini oluşturmuştur (UNCTAD, 2015). Bu durum akademik dünyadaki ilgiyi de beraberinde getirmiştir. Ancak son zamanlarda uluslararası yazında en çok tartışılan mesele, uluslararasılaşma teorileri üzerinedir. Buna göre gelişmiş ülke kökenli işletmelerin uluslararası faaliyetlerini açıklayan teoriler, gelişmekte olan ülke kökenli işletmelerin uluslararası faaliyetlerini açıklamakta yetersiz kalmaktadır (Luo ve Tung, 2007; Mathews, 2002; Mathews, 2006). Zira gelişmekte olan ülke kökenli işletmelerin DYY sürecindeki karar ve davranışları gelişmiş ülke kökenli işletmelerden farklıdır (Banalieva ve Santoro, 2009). Dolayısıyla bu farklılıklar, araştırmacılara göre teori farklılığı da yaratmalı ve her bağlam kendi özellikleri ile açıklanmalıdır. Çokuluslu işletmelerin büyümesi, mevcut uluslararası işletme teorilerini zenginleştirmiştir, ancak bu teoriler ve bakış açıları için yeni bulmacalar ve sorular da iletmiştir (Luo ve Zhang, 2016). Tartışma, hala süregelmektedir.

24 Ocak 1980 kararlarıyla ekonomik serbestleşme dönemine giren Türkiye, serbestleşme politikalarının yardımıyla dünya ekonomisi ile bütünleşmesini hızlandırmış ancak diğer gelişmekte olan ülkelerin aksine uluslararası işletmecilik faaliyetlerinde geride kalmıştır. Her yıl yayınlanan ve yapılan net satışlara göre dünyada faaliyet

gösteren en büyük işletmelerin yer aldığı Fortune 500 listesine Türkiye’den sadece Koç Holding girmektedir. 1990 yılında Sovyet Sosyalist Cumhuriyetler Birliği’nden ayrılıp bağımsızlıklarını kazanan Türki cumhuriyetlere ve 1996 yılında yürürlüğe giren Gümrük Birliği Kararı ile Avrupa Birliği’ne üye ülkelere yapılan yatırımların hızlanmasıyla Türkiye de uluslararası işletmecilik alanında adını duyurmaya başlamıştır. 2000’li yıllarda ise Türk kökenli işletmeler özellikle yaptıkları sınır ötesi satın almalarla uluslararası yarışta rekabete katılmıştır. Fan (2008) çalışmasında Arjantin, Brezilya, Çin, Endonezya, Güney Afrika, Güney Kore, Hindistan, Meksika, Polonya ile Türkiye’yi de “Gelişmekte Olan Büyük Pazar” olarak sınıflandırmaktadır. Bugün varılan noktada ise uluslararası faaliyette bulunan Türk işletmelerinin DYY’ler içerisindeki öneminin istikrarlı bir düzeyde olmasa da arttığı görülmektedir.

Türkiye kökenli yazında, örgüt ve yönetim alanındaki çalışmaları inceleyen birçok çalışma bulunmaktadır. Bu çalışmaların ilki Heper ve Berkman’ın 1979 yılında yayınladıkları Türkiye’deki yönetim çalışmalarına genel bir perspektiften baktıkları çalışmalarıdır. Daha sonra Berkman (1987), Üsdiken ve Pasaedos (1993), Özen (1995), Özen (2000), Üsdiken ve Çetin (2001), Üsdiken ve Wasti (2002) çalışmaları bu bağlamda sayılabilir. İlk dönem çalışmaları olarak farz edilebilecek bu çalışmalarda yönetimin Türkiye bağlamında sahip olduğu özellikler ve bunların tarihsel seyirleri incelenmiştir. Sonraki dönemde Eskişehir Osmangazi Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi’nin 2009 yılında yayınladığı “Türkiye’de Yönetim/Örgüt Alanının Gelişimi” özel sayısında Türk yönetim yazını ve Türkiye’de yönetim-örgüt alanının gelişimi ve Türk yönetim bilimi (Berkman, 2009a, 2009b), örgütsel davranış araştırmalarında niş alanlar (Erdem, 2009), 2000’li yıllarda Türkiye’de stratejik yönetim alanı (Barca ve Hızıroğlu, 2009), Ulusal Yönetim ve Organizasyon kongre kitaplarında yayınlanan örgüt teorisi ve örgütsel davranış bildirimleri üzerinden bu alt alanlar (Yozgat ve Kartaltepe, 2009) ve Türkiye’de insan kaynakları yönetimi alanında yapılan lisansüstü tezler üzerinden insan kaynakları alt alanı (Benligiray, 2009) kapsamlı incelemelere tabi tutulmuştur. Aynı zamanda Dirlik (2016), Türk yönetim yazınına inceleyen 56 adet çalışmayı mercek altına alarak, bu çalışmaların Türk yönetim yazını hakkında bilinenlere katkılarını incelemiş ve bu çalışmalar bağlamında yeni bir sınıflandırma önermiştir. Dönemsel kıyaslamalar yapan Dirlik (2016), çalışmaların sadece belli bir yayın türü üzerinden incelemeler yaptıklarını ve bu çalışmaların kuramsal açıklamalar yapmaktan ziyade durum tespitleriyle yetindiklerini belirtmiştir. Buna göre, yönetim ve organizasyon alt alanlarından kendi içerisinde en az değerlendirme yapan alt alan örgütsel davranıştır.

Üsdiken (1996), örgütler ve yönetim alt alanı içindeki ayrışma/uzmanlaşmaya atıf yaparak, bu alanlarda stratejik yönetim, sosyal sorumluluk ve uluslararası yönetim gibi dalların belirlendiğini tespit etmiştir. Ancak yönetim ve organizasyon alanında yapılan incelemelere ve üstte atıf yapılan ana çalışmaların bulgularına göre günümüze kadar uluslararası işletmecilik ve/veya uluslararası yönetim çalışmalarını analiz eden

bir araştırmaya rastlanmamıştır. Dolayısıyla uluslararası işletmeciliğin de bir yönetim ve organizasyon alt alanı olarak belirmesiyle Türkiye açısından uluslararası işletme araştırmalarının gelişmekte olan sınırlarını belirlemek ve daha iyi anlamak ve alt alanlarındaki eğilimleri ölçmek için bir ihtiyaç olduğu düşünülmektedir. Bu yüzden çalışmanın amacı, Türk yazınında uluslararası işletmeciliğin konumunu araştırmaktır. Bu bağlamda araştırma, üç soru üzerinde şekillenmektedir:

- 1) Gelişmekte olan bir ülke olarak Türkiye uluslararası alandaki tartışmaların neresindedir?
- 2) Türk araştırmacılar uluslararası işletmecilik disiplininde daha çok hangi konular üzerinde çalışmaktadır?
- 3) Çalışmaların zaman ve içerik açısından örüntüleri nasıldır?

Werner, 2002 yılında yayınladığı araştırmasında uluslararası işletmecilik araştırmalarını üç kategoriye ayırmıştır. Buna göre ilk kategoride, yerel işletmelerde bulunmayan, yönetimin uluslararası yanına atıf yapılmaktadır (Ricks, 1991). Bu kategoriye “saf” uluslararasılaşma çalışmaları olarak adlandırılan Werner (2002)’e göre kategoride, uluslararasılaşma süreci, giriş yöntemi kararları, yabancı iştirak yönetimi, uluslararası insan kaynakları yönetimi içerikli çalışmalar bulunmaktadır.

İkinci kategoride ise farklı kültürlerin (kültürler arası çalışmalar) ve ulusların (çapraz-ulusal çalışmalar) yönetim uygulamalarını karşılaştıran çalışmalar bulunmaktadır (Ricks, Toyne ve Martinez, 1990). Ricks (1985)’e göre bu çalışmalara “karşılaştırmalı yönetim çalışmaları” adı verilmektedir. Üçüncü kategori, Kuzey Amerika dışındaki bir ülkedeki yönetim çalışmalarından oluşmaktadır. Pierce ve Garven (1995), ABD dışındaki diğer ülkelerde yapılan yönetim çalışmalarının bazen uluslararası işletmecilik alanında ele alındığını ifade etmektedir. Bu çalışmalar “yabancı yerli” çalışmalar olarak bilinmektedir (Ricks, 1985).

Werner (2002)’in “saf” olarak nitelendirdiği uluslararası işletmecilik yazınının alt kategorileri, Tablo 1’de gösterilmektedir. 12 ayrı kategori belirleyen Werner (2002), uluslararası işletmecilikte incelenen birçok farklı konuyu da kategorilerle eşleştirmiştir.

Tablo 1

Werner (2002)'in Uluslararası İşletmecilik Kategorizasyonu

Uluslararası İşletmecilik Araştırma Kategorileri	Dâhil Olan Konular
Küresel işletme çevresi	Küresel ekonomi, küresel pazarlar, politik ve düzenleyici çevre, uluslararası risk
Uluslararasılaşma	Uluslararasılaşmanın tanımlanması ve ölçülmesi, uluslararasılaşmanın öncülleri ve sonuçları
Giriş yöntemi kararları	Giriş yöntemi kararlarının ön göstergeleri, uluslararası sermaye sahipliğinin ön göstergeleri, giriş yöntemi kararlarının sonuçları
Uluslararası ortaklıklar	Uluslararası ortak seçimi, ortak ilişkileri, uluslararası ortaklıkların sonuçları
Doğrudan yabancı yatırım	DYY'nin zamanlaması, DYY motivasyonları, DYY konuları, işletme ve ev sahibi ülke sonuçları
Uluslararası değişim	Uluslararası değişim, ihracatın belirleyicileri, ihracat araçları, ihracatın sonuçları
Bilgi aktarımı	Bilgi transferinin öncülleri, bilgi transferi süreci, bilgi transferinin sonuçları
Stratejik ortaklıklar ve şebekeler	Stratejik ortaklık ilişkileri, stratejik ortaklık şebekeleri, stratejik ortaklıkların sonuçları
Uluslararası işletmeler	Uluslararası işletme stratejileri ve politikaları, uluslararası işletmelerin model ve tanımlayıcıları
Ana işletme-şube ilişkileri	Şubenin rolü (şube stratejileri ve tipolojileri dâhil), şubenin kontrolü ve performansı
Şube ve uluslararası takım yönetimi	Şubedeki insan kaynakları yönetimi pratikleri, şube davranışları, uluslararası müzakereler, uluslararası takım yönetimi
Yabancı uyruklu çalışanların yönetimi	Yabancı uyruklu çalışanların insan kaynakları yönetimi, bu çalışanların sorunları ve reaksiyonları

Bu çalışma, 1990 ile 2019 yılları arasında yayınlanan Türk kökenli makalelerin ışığında uluslararası işletmecilik yazınına genel bir bakış sunmaktadır. Bu bağlamda Werner (2002)'in Tablo 1'deki kategorilerini temel alan araştırmada, uluslararası işletmecilik alanında yayınlanmış 135 tam metin makale mercek altına alıp sınıflandırılmaktadır. Makale yayınları, taşıdıkları önem açısından kültürel ve disiplinler farklar olmakla birlikte, bilimsel faaliyetin en önemli ürün türlerinden birini oluşturmaktadır (Üsdiken ve Pasadeos, 1993, s. 75). Bu sebeple çalışmanın örneklemini uluslararası işletmecilik yazınına incelemeye alan tam metin makalelerdir.

Çalışma, uluslararası işletmecilik araştırmalarındaki eğilimlerin zamanla nasıl geliştiğine ışık tutarak, gelecekteki araştırmalar için bir kaynak işlevi görme amacı taşımaktadır. Uluslararası işletmecilik araştırmaları, son yıllarda giderek hız kazanmış ve 1990'ların sonlarında karmaşık bir araştırma alanı olarak üssel olarak büyümüştür. Buna

göre, bu çalışmada, 1990 ile 2019 yılları arasında Türkiye’de yayımlanan uluslararası işletmecilik araştırmalarındaki güncel eğilimlerin evrimini içerik analizi yöntemi ile incelenmektedir. Uluslararası işletmecilik alanlarının daha kesin sonuçlara odaklanması yönündeki taleplerle birlikte (Buckley, 2002; Hult, Ketchen, Griffith, Chabowski, Hamman, Dykes ve Cavusgil, 2008) konuya Türkiye bağlamında bakmak aynı zamanda önemli bir eksikliği gidermeye çalışmaktır.

Yöntem

Değerlendirme Süreci ve Yöntemi

Bu araştırma, 1990-2019 yılları aralığında uluslararası işletmecilik alanında Türkiye’de yayımlanmış makalelerin içerik analizi yöntemiyle incelendiği bir çalışmadır. İçerik analizi, birçok disiplinde daha objektif olmak adına kullanılan (Evans, 2013) ve disiplinlerdeki eğilimleri ve modelleri tanımlamak için kullanılan bir metottur (Hartwell, Serovich, Graftsky ve Kerr, 2012).

İnceleme için seçilen dönem 1990-2019 aralığındaki yılları kapsayan 30 yıllık bir dönemdir. 1970’li yılların sonlarında ve 1980’li yılların başlarında gelişmekte olan ülke kökenli işletmelerle ilgili önemli çalışmalar yapılmış olsa da (Örn: Ghymn, 1980; Lecraw, 1977; Wells, 1983), bu erken çalışmalar ağırlıklı olarak Güney Kore, Çin, Singapur ve Tayland gibi ülkelerden çıkan işletmelerin uluslararasılaşma süreçlerini konu edinmiştir. Ancak bu işletmeler, diğer gelişmekte olan ülke kökenli işletmelerden farklıdır. Dolayısıyla gelişmekte olan ülke bağlamı bir bütün olarak düşünüldüğünde konu ile ilgili çalışmaların 1990’lı yıllarla birlikte hız kazandığı gözlenmektedir. Bu çalışmada 1990 yılının başlangıç yılı olarak seçilme nedeni de budur.

Bu çalışmada incelenen makalelerden elde edilen bilgiler, içerik analizi yöntemi ile toplanmıştır (Krippendorff, 1980). Bu bağlamda ilk olarak Google Scholar ve Dergipark aracılığıyla Türkiye kökenli ulusal ve uluslararası faaliyette bulunan dergiler ve makaleler taranmıştır. Tarama yapılırken “uluslararasılaşma”, “işletmelerin uluslararasılaşma faaliyetleri”, “uluslararasılaşma süreci”, “sınır ötesi birleşme ve satın almalar”, “doğrudan yabancı yatırım”, “uluslararasılaşma modelleri”, “uluslararası işletme”, “uluslararası işletmecilik”, “uluslararası pazarlara giriş”, “uluslararasılaşma lokasyonları”, “uluslararasılaşma teorileri”, “çokuluslu işletme”, “küreselleşme” gibi Türkçe anahtar kelimelerle birçok defa taramalar gerçekleştirilmiştir. Herhangi bir çalışmayı kaçırmamak için, her bir anahtar kelimenin başka bir anahtar kelimeyle birlikte farklı terimlerle arandığından emin olunmuştur.

Bu süreçte birinci aşamada 93 adet tam metin makaleye ulaşılmıştır. Bu aşamada iki ana bölüm etrafında çerçevelenen bir kodlama protokolü gerçekleştirilmiştir. Bu iki ana bölüm; yazar demografisi/makale özellikleri ve araştırma temalarıdır. Bu

bağlamda makalelerin yayın yıllarına göre dosyalamalar yapılmış ve bir Microsoft Excel çalışma sayfasına makalenin yazar/ları, makalenin yayınlandığı derginin adı, makalenin yayın yılı, makalenin adı, anahtar kelimeler, makalede kullanılan metodoloji, makalede kullanılan verilerin birincil mi ikincil mi olduğu, makalede temel alınan teori, makaledeki analiz düzeyi, çalışmanın dili ve çalışmanın teması ayrı ayrı başlıklandırılmıştır. İncelenen her makaleyle ilgili elde edilen bilgiler bahsedilen Excel sayfasına titizlikle kodlanmıştır. Makalelerden çıkarılan bilgilerin yorumlanmasında tutarlılığı artırmak için, kodlama protokolünde yer alan her bir öge için operasyonel tanımları içeren özel bir kılavuz hazırlanmıştır (Leonidou, Katsikeas ve Coudonaris, 2010). Seçimleri rafine edebilmek adına ana taramada sehven dosyalanan üç yayın bildiri özeti olduğu, bir yayın künyesiz olduğu, bir yayının iktisat disiplinine ait olduğu için örneklemeden çıkarılmıştır.

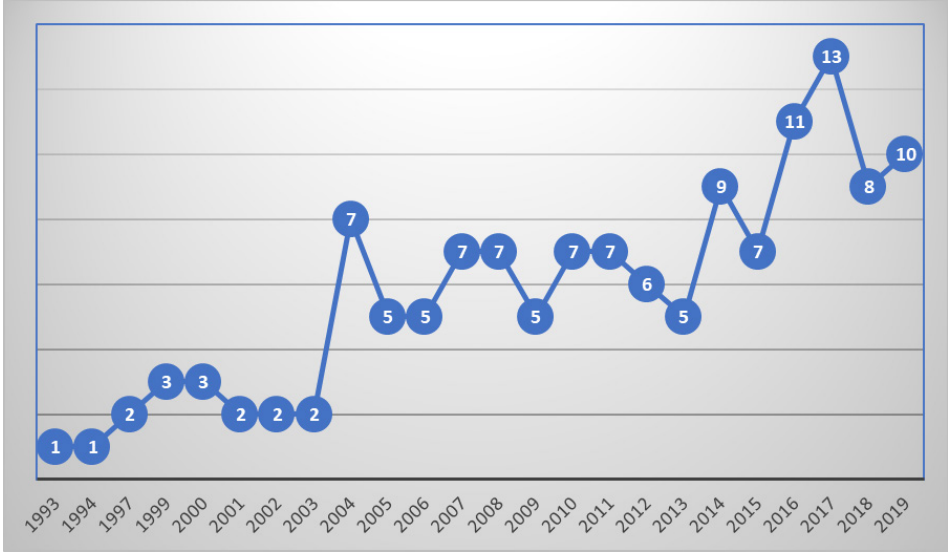
Daha sonra yukarıdaki anahtar kelimelere ek “uluslararası işletme yönetimi”, “uluslararası işletmecilikte kültür”, “uluslararası işletmecilikte insan kaynakları yönetimi” gibi anahtar kelimelerle ve 2019 yılı da eklenerek yeni bir tarama yapılmış ve ilk taramadan kalan 88 makaleye 54 makale daha eklenmiştir. Tekrar rafineliği sağlamak adına 142 tam metin makalenin özet ve girişi kısımları okunmuştur. Bu aşama sonucunda 142 makaleden bir tanesi konuyla ilgisiz bulunduğu için, altı tanesi ise farklı bir alt disipline ait olduğu için çıkarılmıştır. Sonuç olarak 98 adet farklı ulusal ve uluslararası yayın yapan dergide yayınlanmış 135 adet makale araştırmanın örneklemini oluşturmuştur.

Bulgular

1990-2019 Yılları Arasında Yayınlanan Makale Sayısı

Grafik 1, 1990-2019 yılları arasında Türkiye kökenli uluslararası işletmecilik çalışmalarının dağılımını göstermektedir. Grafik incelendiğinde 1990-1999 yılları aralığında uluslararası işletmecilik alanına gösterilen ilginin epey düşük olduğu göze çarpmaktadır. Çalışma kapsamında incelenen 135 adet tam metin makalenin sadece 7 tanesi bu dönemde yayınlanmıştır. 2000-2009 yılları aralığında da alana gösterilen ilginin düşük olduğu saptanmaktadır. Bu dönemdeki toplam çalışma sayısı 45'tir. Bu zaman aralığında en fazla yayın yapılan yıllar, 7'şer yayınlı 2004, 2007 ve 2008 yıllarıdır.

2010-2019 yılları aralığı önceki iki zaman aralığına göre on seneyi kapsamasına karşın alanda en fazla yayın yapılan zaman aralığıdır. Bu dönemde uluslararası işletmecilik disiplini ile ilgili 83 adet tam metin makale yayınlanmıştır. Bu zaman aralığında en fazla yayın yapılan yıl, 13 adet tam metin makalenin yayınlandığı 2017 yılıdır.

Grafik 1. İncelenen Tam Metin Makalelerin Yıllara Göre Dağılımı

Zaman aralıkları bütüncül bir şekilde incelendiğinde Türk araştırmacılar açısından uluslararası işletmecilik yazınında sabit bir artışın olmadığı görülmektedir. Hatta 2004 ve 2017 yılları gibi birincil büyüme yıllarını takip eden yıllarda büyümeyi düşüşler takip etmektedir.

1990-2019 Yılları Arasında Yayınlanan Makalelerin Dergilere Göre Dağılımı

Araştırmaya konu olan 135 adet tam metin makale 100 farklı ulusal ve uluslararası alanda yayın yapan dergilerde basılmıştır. Ancak zaman içerisinde İstanbul Üniversitesi İşletme Fakültesi İşletme İktisadı Enstitüsü Yönetim Dergisi'nin adı Istanbul Management Journal ve İstanbul İşletme Fakültesi Dergisi'nin adı Istanbul Business Research olarak değiştirilmiştir. Bu dergiler halen aktif olarak yayın hayatlarına devam etmektedir. Bu sebeple çalışmada da bu dergilerde yayınlanan dört adet çalışma şu anki dergi isimleri baz alınarak sınıflandırılmıştır. Dolayısıyla araştırmaya konu olan çalışmaların basıldığı dergi sayısı 98 olarak değiştirilmiştir.

Tablo 2

Türk Yazınında Uluslararası İşletmecilik Temasını En Çok Kullanan Dergiler¹

Dergi Adı	Yayın Yılı	Makale Sayısı
Ankara Üniversitesi SBF Dergisi	1994-1997-2004-2015-2015-2017	6
Akdeniz İ.İ.B.F. Dergisi	2003-2005-2006-2007	4
Anadolu Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi	2005-2006-2009-2012	4
Gazi Üniversitesi İİBF Dergisi	2001-2004-2010-2017	4
Süleyman Demirel Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi	2004-2007-2009-2011	4
Anadolu Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi	1993-2000-2019	3
Bilig	2004-2012-2014	3
Ç.Ü. Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi	2007-2010-2012	3
Öneri Dergisi	1997-2008-2016	3
Atatürk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi	2007-2016	2
Balıkesir Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi	2003-2011	2
Dokuz Eylül Üniversitesi İİBF Dergisi	1999-2014	2
Dokuz Eylül Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi	1999-2004	2
Dumlupınar Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi	2010-2014	2
Ege Akademik Bakış	2014-2018	2
H.Ü. İİBF Dergisi	2002-2004	2
Istanbul Business Research	2014-2019	2
Istanbul Management Journal	2010-2019	2
İktisadi, İdari ve Siyasal Araştırmalar Dergisi	2016-2017	2
“İŞ GÜÇ” Endüstri İlişkileri ve İK Dergisi	2011-2014	2
Uluslararası Yönetim, İktisat ve İşletme Dergisi	2017-2018	2
Verimlilik Dergisi	2004-2006	2
Yıldız Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi	2017-2018	2
Yönetim ve Ekonomi	2001-2017	2

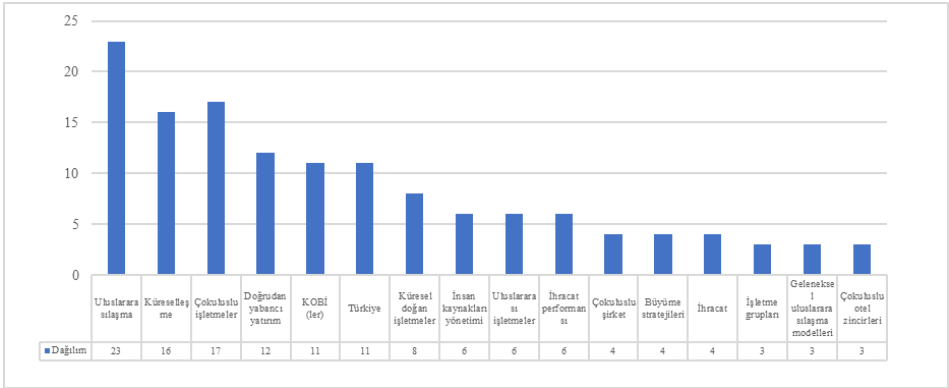
24 adet dergide konu ile ilgili birden fazla makale basılmıştır. Uluslararası işletmecilik alanında Türkiye’de en çok yayın yapan dergi 6 adet tam metin makale Ankara Üniversitesi SBF Dergisi’dir. 1943 yılından beri yayın hayatında olan SBF Dergisi, Türkiye’nin sosyal bilimler alanında en köklü dergilerinden biridir. SBF Dergisi’ni

¹ İncelenen zaman aralığında uluslararası işletmecilik yazınında tek makale yayınlayan dergi isimlerine ve yayın yıllarına Ek 2’den ulaşılabilir.

2003, 2005, 2006 ve 2007 yıllarında yapılan yayınlarla Akdeniz İİBF Dergisi; 2005, 2006, 2009 ve 2012 yıllarında yapılan yayınlarla Anadolu Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi; 2001, 2004, 2010 ve 2017 yıllarında yapılan yayınlarla Gazi Üniversitesi İİBF Dergisi ve 2004, 2007, 2009 ve 2011 yıllarında yapılan yayınlarla Süleyman Demirel Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi takip etmektedir. Anadolu Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi, Bilig, Ç.Ü. Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi ve Öneri Dergisi ise çeşitli dönemlerde yaptıkları üçer yayınla Tablo 2’de yer almaktadır. Geri kalan 15 adet dergi ise uluslararası işletmecilik yazınında ikişer tam metin makale yayınlamıştır. Kalan dergiler ise belirlenen zaman aralığında uluslararası işletmecilik alanında birer makale yayınlamıştır.

Makalelerle İlgili Diğer Bulgular

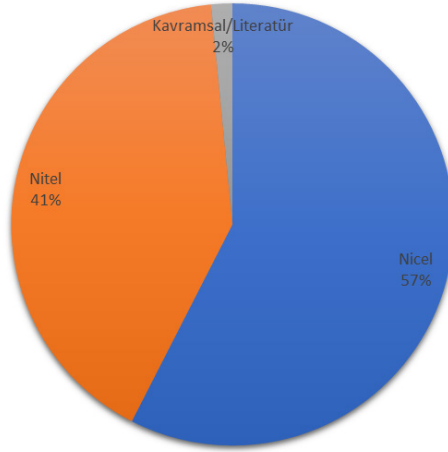
İncelenen 135 adet tam metin makaleden 14 tanesi anahtar kelime olmadan yayınlanmıştır. Bu makalelerin 11’i 1994-2001 yılları aralığında, diğerleri ise 2002, 2004 ve 2006 yıllarında yayınlanmıştır. 121 tam metin makale uluslararası işletmecilikle ilgili birçok farklı anahtar kelimeye sahiptir. En yüksek anahtar kelime sayısı 8’dir. İki makale sekiz adet anahtar kelimeye sahiptir. En az anahtar kelime sayısı ise 2’dir. İki makale 2’şer adet anahtar kelime içermektedir. Her makale ortalama olarak 4 adet anahtar kelimeye sahiptir. Anahtar kelime içeren 109 tam metin makalede 234 adet farklı anahtar kelime kullanılmıştır. 37 tane anahtar kelime ise birden fazla çalışmada kullanılmıştır.

Grafik 2. Makalelerde En Çok Kullanılan Anahtar Kelimeler

Grafik 2’ye göre en çok kullanılan anahtar kelime “uluslararası ilişama”dır (23 kullanım). Onu, 16 kullanımla “küreselleşme”, 13 kullanımla “çocukluslu işletmeler” ve 12 kullanımla “doğrudan yabancı yatırım” anahtar kelimeleri takip etmektedir. Bu sonuçlar, araştırmanın başında beklenen sonuçlarla örtüşmektedir. 11 adetle “KOBİ”ler anahtar kelimesi bu çalışmaların örneklemini küçük ve orta büyüklükteki işletmeleri oluşturduğunu gösterirken, “ihracat” (“ihracat performansı” anahtar kelimesi ile) da çalışmalarda en çok kullanılan anahtar kelime olarak belirlenmiştir. Bu durum

da yapılan çalışmaların uluslararası pazarlara giriş şekli olarak doğrudan yabancı yatırımdan sonra ihracatı seçen işletmeleri örneklem olarak aldığını göstermektedir. Anahtar kelimelerden elde edilen ilk bulgulara göre insan kaynakları yönetimi ise, uluslararası işletmecilik çalışmalarına -diğer alt alanlara göre-sıkça konu edilen alan olarak belirlenmiştir. Diğer yandan, KOBİ'lerden sonra işletme grupları ve çokuluslu otel zincirleri de araştırmacıların çalışmalarına konu olan işletme türleridir.

Grafik 3. Makalelerin Metodolojisi

İncelenen 135 adet tam metin makalenin 52'si metodoloji olarak nicel araştırma yöntemlerinden birini kullanırken, 37 adet çalışma nitel yöntemlerle araştırma sorunlarına cevap bulmaya çalışmıştır. İki adet makale hem nicel hem de nitel yöntemi birlikte kullanmıştır. Grafik 3'e göre 44 adet makale ise kavramsal çalışmalar veya literatür taraması olduğu için herhangi bir metodoloji kullanmamıştır.

Zaman Eğilimleri ve Kategorilere Göre Makalelerin Dağılımı

Werner (2002)'in uluslararası işletmecilik çalışmalarını kategorileştirdiği çalışması, bu araştırmanın özünü oluşturmaktadır. Bu bağlamda incelemeye alınan 135 adet tam metin makale Werner'in araştırması doğrultusunda teker teker okunmuş ve her biri Werner'in uluslararasılaşma işletmecilik araştırma kategorileri ve onlara dahil olan konular ışığında sınıflandırılmıştır. Tablo 3, bu kategorilendirmeyi göstermektedir.

Tablo 3

Kategorilere Göre Makalelerin Dağılımları

Uluslararası İşletmecilik Araştırma Kategorileri	Dâhil olan konular	Yayınlar²
Küresel işletme çevresi	Küresel ekonomi, küresel pazarlar, politik ve düzenleyici çevre, uluslararası risk	Sofyalıoğlu ve Aktaş (2001) Tağraf (2002) Altay (2003) Ehtiyar (2003) Açıkalm (2004) Batmaz (2004) Sarı Gerşil, (2004) Gavcar ve Dirlik (2005) Şimşek (2006) İlhan (2008) Öğüt ve Kocabacak (2008) Temizel, Turan ve Temizel (2008) Yeşil (2010) Fıkrkoca ve Kalemci (2011) Kıvılcım (2013) Gökmen (2014) Aksu (2017)
Uluslararasılaşma	Uluslararasılaşmanın tanımlanması ve ölçülmesi, uluslararasılaşmanın öncülleri ve sonuçları	Erkutlu ve Eryiğit (2001) Sarı (2008) Fıkrkoca ve Yıldırım (2011) Met ve Erdem (2011) Atlı ve Kartal (2014) İlgaz Sümer ve Üner (2014) Kurur, Durna ve İnal (2015) Tan Şahin, Mert ve Kaplan (2015) Can, Alayoğlu ve Alayoğlu (2016) Güngördü ve Yılmaz (2016) Kanat (2016) Kışlalı ve Taştan Boz (2016) Yıldırım ve Erdem (2016) Aktepe ve Çiftçi (2017) Kandil Göker ve Uysal (2017) Sezgili (2017) Taş, Cevrioğlu ve Bolel (2017) Can ve Utlı (2018) Karadağ (2018) Türken (2018) Ağlargöz ve Akgül (2019) Berber ve Can (2019) Coşkun ve Sancaktutan (2019) Koçak (2019) Papatya ve Uygur (2019) Taş ve Zengin (2019)

2 Bütün sıralamalar kronolojiktir. Çalışmaların tam künyesine Ek-1'den ulaşılabilir.

Giriş şekli kararları	Giriş şekli kararlarının ön göstergeleri, uluslararası sermaye sahipliğinin ön göstergeleri, giriş şekli kararlarının sonuçları	Ulaş (2004) Savaşçı (2007) Kartal ve Sofyalıoğlu (2009) Özgen ve Özseven (2012) İlhan Nas, Şahin Tan ve Okan (2013) Can ve Eroğlu (2016) Ayas ve Yaşar Uğurlu (2017)
Uluslararası ortaklıklar	Uluslararası ortak seçimi, partner ilişkileri, uluslararası ortaklıkların sonuçları	Sayılr (1999) Aksoy ve Ayden (2004) Ulaş (2004) İlhan (2007) Yeşil (2007) İlhan (2008) Gültekin ve Ulukan (2012)
Doğrudan yabancı yatırım	DYY'nin zamanlaması, DYY motivasyonları, DYY lokasyonları, işletme ve ev sahibi ülke sonuçları	Yiğit (1999) Kaya (2005) Kaya (2006) Kurtaran (2007) Ulaş (2008) Gövdere (2009) Kaya (2009) Büyükbacı (2010) Saray (2011) Koçtürk ve Eker (2012) Yavan (2012) Kaya (2014) Kurtuldu (2014) Tan Şahin ve Mert (2014) Kulalı (2016) Ünlü, Nızıgıymana ve Kemeç (2017) Baskıcı ve Ercil (2019)
Uluslararası değişim	Uluslararası değişim, ihracatın belirleyicileri, ihracat araçları, ihracatın sonuçları	Üner (1994) Koçak (1997) İlter (1999) Bardakçı (2004) Altıntaş ve Özdemir (2006) Danışman ve Sökmen (2007) Sönmez ve Arslan (2007) Korkmaz, Ermeç ve Yücedağ (2009) Kayabaşı, Kiracı, Kanberoğlu ve Oğuz (2010) Kahveci (2012) Altıntaş, Sözüer ve Semerciöz (2015) Sarıhan ve Tepeci (2017) Tekin ve İlhan Nas (2017) Yıldız (2018)
Bilgi aktarımı	Bilgi transferinin öncülleri, bilgi transferi süreci, bilgi transferinin sonuçları	Dinç ve Kaygısız (2019)
Stratejik ortaklıklar ve şebekeler	Stratejik ortaklık ilişkileri, stratejik ortaklık şebekeleri, stratejik ortaklıkların sonuçları	Uslu (1997)

Uluslararası işletmeler	Uluslararası işletme stratejileri ve politikaları, uluslararası işletmelerin model ve tanımlayıcıları	Özalp, Eren ve Öcal (1993) Subaşı Ertekin (2000) Met (2005) Ünsar (2007) Tağraf (2008) Ural ve Küçükaslan (2008) Yıldırım ve Erdost Çolak (2009) Kalyoncuoğlu ve Üner (2010) Kaygısız ve Dinç (2011) Serinkan ve Bağcı (2012) Gökmen (2013) Türksoy, Kaygalak ve Koçak (2013) Akben (2014) Aktaş (2015) Faiz ve Üner (2015) Şişman (2015) Hoştut (2016) Şişman (2016) Beğendik (2017) Şahin ve Kaplan (2017) Nardalı (2017) Baskıcı ve Ercil (2018) Batı (2018) Kamacı ve Turan (2018) Sat (2018)
Ana işletme-şube ilişkileri	Şubenin rolü (şube stratejileri ve tipolojileri dâhil), şubenin kontrolü ve performansı	-
Şube ve uluslararası takım yönetimi	Şubedeki insan kaynakları yönetimi pratikleri, şube davranışları, uluslararası müzakereler, uluslararası takım yönetimi	Akgeyik (2000) Kul Parlak (2000) Yüksel ve Erkutlu (2002) Dereli (2005) İlhan (2005) Erdem (2006) Özdemir ve Bato Çizel (2006) Helvacıoğlu ve Özutku (2010) İplik (2010) Sökmen ve Tarakçıoğlu (2010) Yeşil (2011) Mayatürk Akyol ve Budak (2013) Bayraktaroğlu ve Dural (2014) Esen ve Gürson (2016) Çetinel ve Ersoy Yılmaz (2016) Çetinarslan ve Can (2017) Başar ve Gültekin (2018) Çetinarslan ve Can (2019) Gökdeniz, Özhavzalı ve Erduran (2019)
Yabancı uyruklu çalışanların yönetimi	Yabancı uyruklu çalışanların insan kaynakları yönetimi, bu çalışanların sorunları ve reaksiyonları	İnal Zorel (2014)

Tablo 3'e göre 1990-2019 yılları arasında Türkiye'de yayınlanan uluslararası işletmecilik çalışmalarında kullanılan araştırma kategorileri; küresel işletme çevresi, uluslararasılaşma, giriş şekli kararları, uluslararası ortaklıklar, doğrudan yabancı yatırım, uluslararası değişim, bilgi aktarımı, stratejik ortaklıklar ve şebekeler, uluslararası işletmeler, şube ve uluslararası takım yönetimi ve yabancı uyruklu çalışanların yönetimi'dir. Yapılan incelemeye göre Werner'in ana işletme-şube ilişkileri (alt kategorileri: şubenin rolü (şube stratejileri ve tipolojileri dâhil), şubenin kontrolü ve performansı) kategorisi ile ilgili Türk yazınında herhangi bir çalışmaya rastlanmamıştır. Çalışmaların dâhil edildiği kategoriler ve içerikleri aşağıdaki gibidir:

- **Küresel işletme çevresi:** Alt konuları küresel ekonomi, küresel pazarlar, politik ve düzenleyici çevre, uluslararası risk olan bu kategoride 17 adet çalışma bulunmaktadır. Bu çalışmalardan ilki 2001, sonuncusu ise 2017 yılında, en çok çalışma ise 2004 ve 2008 yıllarında (3'er adet) yayınlanmıştır. Bu kategorideki çalışmalar küresel pazarlardaki ve ev sahibi ülkelerdeki kültürün uluslararasılaşmaya etkilerine, küreselleşmenin hız kazanmasıyla değişen işletme yapılarına ve yönetimlerine, küreselleşmeyle birlikte değişen işletme çevresine, uluslararası ortaklıklardaki örgüt kültürüne, Türk iş kültürünün küreselleşme sonucu yaşadığı değişime, uluslararası işletmelerin çevrelerde karşılaştıkları yerel sorunlar, küresel çevrede karşılaşılan fırsatlar ve tehditler, makro-kurumsal teorinin küreselleşmeye yaklaşımı, uluslararası işletmecilikte risk yönetimine odaklanmıştır. Bu kategoride yer alan çalışmaların 12 tanesi "açıklayıcı" tarzda makalelerdir. Bu tarz çalışmalarda herhangi bir araştırma yöntemi kullanılmamıştır. Bu makaleler genellikle teoriktir ve bu durum, alanda daha fazla deneysel araştırmaya ihtiyaç duyulduğunu göstermektedir. Kategorideki 5 adet çalışma ise bir model üzerine dayanan ve nicel araştırma yöntemiyle hazırlanan çalışmalardır.
- **Uluslararasılaşma:** 26 adet çalışmanın sıralandığı uluslararasılaşma kategorisinin alt konuları; uluslararasılaşmanın tanımlanması ve ölçülmesi, uluslararasılaşmanın öncülleri ve sonuçlarıdır. Konuyla ilgili ilk çalışma 2001, son çalışmalar ise 2019 yılında yayınlanmıştır. 2019 yılı, 6 adet tam metin makaleyle uluslararasılaşma ana kategorisinin en çok çalışıldığı yıl olarak belirlenmiştir. Genel olarak Türk yazınında bu kategoride uluslararasılaşma süreci, uluslararası alanda büyüme stratejileri, uluslararasılaşmada çokuluslu işletme kuramları, küresel doğan işletmelerin uluslararasılaşması, uluslararasılaşmada ülkeler arasındaki psikolojik mesafe, uluslararasılaşma sürecinde dinamik yeteneklerin kullanımı, aile işletmelerinin uluslararasılaşma stratejileri, işletme gruplarının uluslararasılaşma süreçleri, uluslararasılaşma ile finansal performans çalışılmıştır. Çalışmaların 8'i teorik, kalan çalışmalar ise araştırma makaleleridir.

- **Giriş şekli kararları:** Giriş şekli kararlarının alt konuları giriş şekli kararlarının ön göstergeleri, uluslararası sermaye sahipliğinin ön göstergeleri, giriş şekli kararlarının sonuçlarıdır. Sınıflandırılan 7 adet makalenin üzerinde yapılan incelemeye göre, giriş şekli kararları kategorisinde yayımlanan çalışmalardan ilki 2004, sonuncusu ise 2017 yılında yayımlanmıştır. KOBİ'lerin giriş şekilleri, uluslararası pazarlara giriş seçiminde yerel pazar faktörlerinin etkisi, işletme sahipliği ve yönetim kurulu yapısının giriş stratejileri üzerindeki etkisi, küreselleşme ve giriş stratejileri ve sınır ötesi işletme satın almaları giriş şekli kararları üzerinde tartışılan konular olarak göze çarpmaktadır. Bu kategorideki çalışmaların hepsi bir modele dayanan araştırma makaleleridir. İki çalışma, Türkiye'nin farklı iki ilinde faaliyet gösteren işletmelere odaklanırken, beş adet çalışma ise makro verileri kullanarak sonuca ulaşmıştır.
- **Uluslararası ortaklıklar:** Uluslararası ortak seçimi, partner ilişkileri ve uluslararası ortaklıkların sonuçlarının bulunduğu bu kategoride ilki 1999, sonuncusu 2012 yılında olmak üzere yedi adet tam metin makale bulunmaktadır. Uluslararası ortak girişimlerde ortaklıkta bilgi edinimi ve uluslararası ortaklıklarda yer alan üst yönetim arasındaki kültürel farklılıklara değinilmektedir. Bu kategoride iki çalışma teorikken, bir adet çalışma makro verilerle örüntülenmiş bir araştırma makalesidir.
- **Doğrudan yabancı yatırım:** DYY'nin zamanlaması, DYY motivasyonları, DYY lokasyonları, işletme ve ev sahibi ülke sonuçları gibi alt konulara sahip olan bu kategorideki ilk çalışma 1999 yılında, son çalışma ise 2019 yılında yayımlanmıştır. İnceleme sonuçlarına göre 2017 yılı DYY ile ilgili Türk yazınında en fazla yayın yapılan yıl olma özelliğine sahiptir. 17 tam metin makale, Türkiye'deki serbest bölgelerin doğrudan yabancı sermaye girişine etkileri, DYY yoluyla uluslararasılaşan Türk işletmeleri, çokuluslu işletmelerin DYY yoluyla gerçekleştirdiği teknoloji transferi, DYY kararları ve belirleyicileri, Türk işletmelerinin en çok yöneldikleri lokasyon olan Avrupa Birliği ülkelerine yapılan doğrudan yatırımlar, Türkiye'ye gelen DYY'lerin hizmet sektöründeki dağılımları, imalat sektöründe faaliyette bulunan Türk işletmelerinin DYY'leri, ekonomik özgürlük indeksi ve Türk DYY'leri, Türk DYY'lerinin tarihsel gelişimi ve coğrafi dağılımları, işletme grupları özelinde Türk DYY'lerinin uluslararasılaşma motivasyonları ve bu motivasyonların lokasyon ve giriş kararları üzerindeki etkisi, tüketicilerin DYY algısı, değer zinciri temelinde DYY, istihdam ve DYY, Türkiye'ye giren DYY'ler, gelişmiş ve gelişmekte olan ülkeler özelinde yabancı sahiplik yoğunluğu ve DYY'de yer seçimi üzerinedir.

- **Uluslararası değişim:** Uluslararası değişim, ihracatın belirleyicileri, ihracat araçları, ihracatın sonuçları alt konuları uluslararası değişim kategorisinin altında yer almaktadır. Bu bağlamda incelenen çalışmalarda göze çarpan daha çok “ihracat” konusudur. Buna göre 14 adet tam metin makale uluslararası değişim ana başlığıyla ihracat üzerinedir. Konuyla ilgili ilk çalışma 1994 yılında en çok çalışma ise 2007 ve 2017 yıllarında (2) yayımlanmıştır. İşletmelerin ihracat yapmama nedenleri, ihracat karar süreçleri, ihracat davranışını etkileyen faktörler, gelişmekte olan ülkeler bağlamında uluslararasılaşma teorilerinin ihracat davranışlarını açıklama konusundaki yetersizlikleri, ihracat sürecinde karşılaşılan zorluklar, girişimci özelliklerinin ve işletme niteliklerinin ihracat performansına etkileri, işletmelerin yenilikçi kabiliyetleri ve bu kabiliyetlerin ihracat üzerindeki etkileri, işletme stratejilerinin, uluslararası girişimciliğin, işletme ve üst düzey yönetici özelliklerinin ihracat performansına etkisi bu kategoride araştırılan konulardır.
- **Bilgi aktarımı:** Bu kategoride alt başlıklar bilgi transferinin öncülleri, bilgi transfer süreci ve bilgi transferinin sonuçlarıdır. Yapılan incelemelere göre bu kategoriye uyan bir adet çalışma bulunmaktadır. 2019 yılında yayınlanan bu çalışma, çokuluslu işletmelerin bilgi yönetimi uygulamalarında kültürel antropoloji teorilerinin boyutlarını incelemektedir.
- **Stratejik ortaklıklar ve şebekeler:** Alt başlıkların stratejik ortaklık ilişkileri, stratejik ortaklık şebekeleri, stratejik ortaklıkların sonuçları olduğu bu ana başlıkta bir adet çalışma bulunmaktadır. 1997 yılında yayınlanan bu çalışma uluslararasılaşma süreçlerinde stratejik birleşmeleri ele alan kavramsal bir çalışmadır.
- **Uluslararası işletmeler:** Uluslararası işletme stratejileri ve politikaları, uluslararası işletmelerin model ve tanımlayıcılarının alt konular olarak belirlendiği bu kategoride 25 adet tam metin makale bulunmaktadır. Kategorinin ilk makalesi 1993, son makale ise 2018 yılında yayımlanmıştır. 2015 ve 2017 yılları kategorinin en fazla makale barındırdığı (3'er makale) yıllar olarak belirlenmiştir. Çokuluslu otel zincirlerinin büyüme ve uluslararasılaşma stratejileri, uluslararası işletmelerde üretim stratejileri, çokuluslu işletmelerin küresel stratejileri, uluslararası Türk işletmelerinde yapı ve strateji ilişkisi, küresel doğan işletmelerde kurucu ve üst düzey yönetici özellikleri, Türkiye'nin uluslararası işletmelere sunduğu yatırım olanakları, küresel kriz ve uluslararası işletmeler, uluslararası işletmelerde stratejik yönetim, küresel doğan işletmelerde uluslararası girişimcilik, uluslararası işletmelerde halkla ilişkiler uygulamaları ve global doğan işletmelerin oluşum nedenleri ve özellikleri bu kategoride öne çıkan konulardır.

- **Şube ve uluslararası takım yönetimi:** Bu kategorideki konular şubedeki insan kaynakları yönetimi pratikleri, şube davranışları, uluslararası müzakereler, uluslararası takım yönetimidir. Şube ve uluslararası takım yönetimi kategorisinde 2000-2019 yılları arasında toplam 19 tam metin makale yayınlanmıştır. En fazla çalışma 2010 yılında (3 adet) ortaya çıkmıştır. Bu kategoride yer alan çalışmalar uluslararası insan kaynaklarının gelişimi, küresel insan kaynakları stratejisi, uluslararası ortaklıklarda yerel eş biçimlilik baskılarını yönetmede stratejik insan kaynaklarının rolü, çokuluslu işletmelerde ücret ve maaş yönetimi, ulusal işletme yöneticilerinin uluslararası yöneticiliğe bakışları, iş gören etnosentrizmi, çok kültürlü takımlarda yaşanan sorunlar, uluslararası işletmelerde üst düzey yönetici sağlama politikaları, uluslararası insan kaynaklarına kültür üzerinden bakış, bağlı kuruluşlardaki stratejik kadrolamalar, şube ve uluslararası takım yönetimi, çokuluslu işletmelerin yönetici kaynakları ve küreselleşme ile değişen personel ihtiyacı üzerinedir.
- **Yabancı uyruklu çalışanların yönetimi:** Yabancı uyruklu çalışanların insan kaynakları yönetimi ve bu çalışanların sorunları ve reaksiyonları bu kategorideki konulardır. Kategorideki tek çalışma 2014 yılında uluslararası çalışanların kültürlerarası yetkinliği üzerinedir.

Tartışma

İncelemelerden elde edilen bulgularla Türk yazınında konuya olan ilginin diğer yönetim ve organizasyon alt alanlarına göre oldukça kısır kaldığı gözlenmiştir. Bulgulara göre, Türk yazınında uluslararası işletmecilik iktisadi bakış açısı ve işletmecilik bakış açısında sıkışıp kalmış ve istenilen ilgi seviyesine ulaşamamıştır. Ancak bu genellemeler Berkman (2009b)'ın da ifade ettiği gibi bir kısmı uzun vadeli gelişmelere bağlı olduğu, bazıları da pratik olmadığı için kendi içinde sınırlılıklara sahiptir. Örneğin, uluslararası yazında sıkça tartışılan “gelişmekte olan ülkeler ve bu ülkelerden çıkan yatırımlar” konusu belli araştırmacılarca ele alınmıştır. Uluslararasılaşma Teorileri³ üzerine yapılan çalışmalar beklenen düzeyin çok altında kalmaktadır. Oysa gelişmekte olan ülke kökenli işletmelerin uluslararasılaşma süreçleri dünya ticaretini değiştirmeyi vaat etmekte ve uluslararası işletme teorilerinin geliştirilebilmesi için yeni bir çalışma alanı sağlamaktadır (Luo ve Zhang, 2016). Ancak bu konuda uluslararası yazın bile kendi içinde sıklıkla çatışmakta ve kesin bir örneği takip edememektedir. Yine de hangi kavramsal çerçevede olursa olsun, Türk yazınında uluslararası işletmecilik alanında yapılan çalışmalarda teorik alt yapıların çok zayıf kaldığı düşünülmektedir. Oysa uluslararası işletmecilik çalışmalarının anahtarı, çeşitli teorik çerçeveler kullanarak araştırma sorularına çeşitli analiz düzeylerinde yaklaşmasıdır (Buckley ve Lessard, 2005).

3 Bazı kaynaklarda *Doğrudan Yabancı Yatırım Teorileri* olarak da geçmektedir.

Bu bağlamda çalışmadan elde edilen verilere göre, Türk yazınında uluslararası işletmecilik çalışmalarında analiz düzeyleri de kısıtlı kalmaktadır. Bu çalışmalarda daha çok işletme düzeyinde analizler yapılmıştır. Oysa şube, endüstri, çevre hatta bireysel düzeylerde yapılacak çalışmalara da ihtiyaç duyulmaktadır. Tek bir aktöre vurgu yapan çalışmalar sebebiyle bireyler arasında ağ oluşturan ve/veya endüstriyel düzeyde yapılacak çalışmalarla işletmeler arasındaki rekabet, iş birliği ve dahi davranışlar daha iyi anlaşılabilir (Buckley ve Casson, 2020).

Aynı zamanda bulgular, Türkiye kökenli uluslararası işletmecilik disiplini hep aynı çizgi üzerinden ilerlediğini ve genellikle birbirine benzer konular içinde kaldığını göstermektedir. Örneğin, uluslararası pazarlara giriş şekillerinden ihracat, yazında oldukça popülerdir. Ancak uluslararasılaşma sürecinin bel kemiklerinden olan ve Türk işletmelerinin son yıllarda sıklıkla başvurduğu (Örn: Koç Holding Grundig satın alması, Yıldız Holding Godiva ve McVities satın alması vb.) ortak girişimlere, sınır ötesi birleşme ve satın almılara ve DYY'ye ilgi oldukça azdır. Bunun en muhtemel sebebi, çalışmaların örneklemeleridir. Zira araştırmacılar örneklemelerini mümkün oldukça mikro tutmuşlardır. Genellikle endüstri ve/veya ülke bağlamından çok, il örneklemeleri revaçtadır. Özellikle Anadolu illeri ve dolayısıyla KOBİ'ler örneklem olarak alındığında uluslararasılaşma süreçlerinin ihracatla sınırlı kalması esasen normaldir. Üstelik Werner (2002) sınıflandırmasında ihracatı giriş şekli kararlarının olduğu kategoriye değil, uluslararası değişimin olduğu kategoriye koymaktadır. Bu da Türk yazınında uluslararası pazarlara giriş şekillerinin sınıflandırılmasında bir uzlaşmaya varılmadığı sonucunu ortaya koymaktadır.

Göze çarpan bir diğer bulgu, uluslararasılaşan işletme faaliyetleri üzerine yapılan çalışmalardır. Tıpkı ulusal işletmelerde olduğu gibi, uluslararası işletmelerde de daha makro çapta olsa da aynı faaliyetler sürdürülmektedir. Pazarlama, finans, muhasebe, Ar-Ge gibi departmanlar bu işletmelerde de faaliyettedir. Ancak faaliyetlere olan ilgi, insan kaynakları ile sınırlı kalmıştır. Bu örüntünün muhtemel sebebi ise insan kaynakları alt alanında çalışan yönetim ve organizasyon araştırmacılarının konuya olan ilgisidir.

Çalışmaların yapıldığı dönemler de ilginç örüntüler ortaya koymaktadır. 1990'lı yıllardan günümüze, uluslararası faaliyetler hızla ve sürekli olarak boyut değiştirmiştir. Dolayısıyla uluslararası arenada konuya olan ilgi yoğundur. Ancak Türk yazını incelendiğinde 1990-2000 yılları aralığında ilginin oldukça düşük (toplamda 6 adet çalışma) olduğu gözlenmektedir. İlginç olan bu ilgisizliğin, gelişmekte olan ülke kökenli yatırımların aşırı arttığı dönemlerde bile (2000-2012 zaman aralığı) oldukça düşük seviyede kalmasıdır. Nispeten diğer dönem aralıklarına göre ilginin artmaya başladığı yıllardan sonra (2016-2017) bile çalışma sayısında belirgin bir düşüş yaşanmıştır.

Sonuç

Nitel analize dayanan bu çalışmada 1990-2019 yılları arasında Türk akademik camiasında uluslararası işletmecilik yazınına olan ilgi incelenmeye çalışılmıştır. Bu bağlamda Werner'in 2002 yılında Journal of Management'ta yayınlanan "Recent developments in international management research: A review of 20 top management journals" başlıklı makalesinden yola çıkılarak uluslararası işletmecilik yazınında alt disiplinler oluşturulmuş ve yazın bu başlıklara göre incelenmeye çalışılmıştır. Bu bağlamda yıllar dağılımında uluslararası işletmecilik disiplininde öne çıkan konular, 1990-1999 yılları aralığında *uluslararası değişim* (3 çalışma), 2000-2009 yılları aralığında *küresel işletme çevresi* (12 çalışma) ve 2010-2019 yılları aralığında *uluslararası işletmeler* (24 çalışma)dir. Bu başlıklar, yıllar da göz önünde bulundurulduğunda dönemin popüler konularına da vurgu yapmaktadır.

Türkiye'de örgüt ve yönetim alanında çalışan araştırmacılar, yıllar içerisinde bu alan ve alt alanlarda yapılan çalışmalarını detaylıca incelemiştir (Örn bkz. Berkman, 2009a, 2009b; Dirlik, 2016; Özen, 1995; Özen, 2000; Üsdiken ve Pasadeos, 1993; Üsdiken ve Erden, 2002; Üsdiken ve Wasti, 2002). Üsdiken ve Erden (2002, s. 107)'e göre örgütler ve yönetim alt alanında farklılaşma vardır ve bu anlamda yerleşik bir hal almaya en eğilimli olanı ise "uluslararası yönetim veya işletmeler"dir. Bu durumu "küreselleşme söyleminin etkisine bağlayan Üsdiken ve Erden (2002), bu bulgunun Üsdiken ve Pasadeos (1993)'un çalışmasından elde edilen bulgularla tutarlı olduğunu da ifade etmektedir.

Ancak bu çalışmadan elde edilen sonuçlara göre uluslararası işletmecilik alt alanının henüz Türk yazınında yerleşik bir hal almadığı gözlenmektedir. Oysa Dirlik (2016, s. 117)'e göre yönetim yazınında olan bitene ilişkin artan bir ilgi vardır. Ancak bu çalışmadan elde edilen bulgular, 30 yıl içerisinde yapılan çalışma sayısının diğer örgüt ve yönetim alt alanlarına göre oldukça sınırlı olduğunu göstermektedir. Oysa uluslararası işletmecilik araştırmalarının geleceği önemli ve çalışmacılar için fırsatlarla doludur (Luo ve Zhang, 2016). Yapılacak yeni çalışmalarla uluslararası işletmeciliğin yönetim ve organizasyon disiplini içerisindeki yeri de daha rahat analiz edilecektir. Gelecek çalışmalar için neyin araştırmalara konu edilebileceği ve mevcut bilgi boşluklarının nerede olduğu konusunda öznel görüşler olduğu düşünülürse aşağıdaki araştırma soruları üzerinde durulması önerilmektedir:

- Türk işletmelerinin uluslararasılaşma kararlarını/süreçlerini etkileyen çevresel faktörler nelerdir?
- Türk işletmelerinin uluslararasılaşma karar ve süreçlerinde devlet teşvik ve/veya müdahaleleri etkili midir? Varsa bu etkiler nasıldır?
- Uluslararası işletmecilikte kurumsal çevre ve uluslararasılaşma süreçlerine olan etkisi Türkiye bağlamında nasıl incelenebilir?

- Uluslararası Türk işletmelerinin kaynak ve yetenek geliştirme potansiyelleri nelerdir?
- Uluslararası işletmecilikte sektörel durum nedir?
- Uluslararası Türk işletmelerin uluslararasılaşma süreçlerinde “öğrenme”yi ne kadar kullanmaktadır?
- Türkiye bağlamında uluslararası işletmecilik teorileri nasıl bir örüntü seyretmektedir? Bu anlamda Türkiye, yazında tartışılan hangi bağlama daha yakındır?
- Uluslararası işletmeciliğin diğer alt alan veya disiplinlerle ilişkisi nasıldır?

Bu araştırma soruları ve dahi araştırmacıların ilgileneceği diğer sorularla birlikte Türk yazınında uluslararası işletmecilik alt alanı genişleyecektir. Dolayısıyla alan genişledikçe yazınla ilgili durumsal analizler, gelişimin takip edilmesi, Üsdiken ve Pasadeos (1993, s. 73)’un tabiriyle “belirli zaman aralıklarında stok tespitlerinin yapılması”na da yol açacaktır.

Araştırma, belli bazı kısıtlara sahiptir. Bu çalışmada sadece 1990-2019 yılları arasında Türkiye kökenli ulusal ve uluslararası alanlarda yayın yapan dergilerde yer alan tam metin makaleler incelenmiştir. Daha geniş kapsamlı çalışmalar için makalelerin yanı sıra, bildiriler, kitaplar ve lisansüstü tezler de incelemeye alınabilir. Diğer yandan nitel bir araştırma yöntemi olan içerik analizi kullanılan bu çalışmada veriler, tek bir kodlayıcı tarafından taranmış, sınıflandırılmış, tematik hale getirilmiş, kodlanmış ve analiz edilmiştir. Aynı zamanda nitel araştırmalarda kullanılan bazı bilgisayar destekli programlar (atlas.ti, maxqda ve NVivo vs.) bu araştırmada kullanılmamıştır. Gelecek çalışmalarda bilgisayar destekli programlarla içeriklerin daha rahat okunması sağlanabilir.

Hakem Değerlendirmesi: Dış bağımsız.

Çıkar Çatışması: Yazar çıkar çatışması bildirmemiştir.

Finansal Destek: Yazar bu çalışma için finansal destek almadığını beyan etmiştir.

Peer-review: Externally peer-reviewed.

Conflict of Interest: The author have no conflict of interest to declare.

Grant Support: The author declared that this study has received no financial support.

Kaynakça / References

Banalieva, E.R. & Santoro, M.D. (2009). Local, regional or global? Geographic orientation and relative financial performance of emerging market multinational enterprises. *European Management Journal*, 27, 344-355.

- Berkman, A. Ü. (1987). Amme İdaresi Dergisi'nde yayımlanan makaleler ve Türk yönetim bilimi. *Amme İdaresi Dergisi*, 20(4), 19-42.
- Barca, M., & Hızıroğlu, M. (2009). 2000'li Yıllarda Türkiye'de Stratejik Yönetim Alanının Entelektüel Yapısı. *Eskişehir Osmangazi Üniversitesi İİBF Dergisi*, 4(1), 113-148.
- Benligiray, S. (2009). Türkiye'de insan kaynakları yönetimi alanında yapılan lisansüstü tezler ve bu tezlerde incelenen temaların analizi: 1983-2008 dönemi. *Eskişehir Osmangazi Üniversitesi İİBF Dergisi*, 4(1), 167-197.
- Berkman, A. Ü. (2009a). Türk Yönetim Yazını ve Türkiye'de Yönetim-Örgüt Alanının Gelişimi: 1990 Yılı Sonrası (Nereden Nereye). *Eskişehir Osmangazi Üniversitesi İİBF Dergisi*, 4(1), 13-24.
- Berkman, A.Ü. (2009b). Amme İdaresi Dergisi'nde Yayımlanan Makaleler ve Türk Yönetim Bilimi. *Eskişehir Osmangazi Üniversitesi İİBF Dergisi*, 4(1), 25-49.
- Buckley, P. J. (2002). Is the international business research agenda running out of steam?. *Journal of International Business Studies*, 33(2), 365-373.
- Buckley, P. J. & Chapman, M. (1996). Theory and method in international business research. *International Business Review*, 5(3), 233-245.
- Buckley, P. J., & Lessard, D. R. (2005). Regaining the edge for international business research. *Journal of International Business Studies*, 36(6), 595-599.
- Buckley, P. J. & Casson, M. (2020). The Internalization Theory of the Multinational Enterprise: Past, Present and Future. *British Journal of Management*, 31(2), 239-252.
- Calof, J. L. & Beamish, P. W. (1995). Adapting to foreign markets: Explaining internationalization. *International Business Review*, 4(2), 115-131.
- Demirbag, M. & Tatoglu, E. (2008). Competitive strategy choices of Turkish manufacturing firms in European Union. *Journal of Management Development*, 27(7), 727-743.
- Dirlik, S. (2016). Bakmak ya da görmek: Türk yönetim yazınına inceleleyen çalışmaların seyri. *Yönetim ve Organizasyon Araştırmaları Dergisi*, 1(1), 79-132.
- Doz, Y. (2011). Qualitative research for international business. *Journal of International Business Studies*, 42(5), 582-590.
- Dunning, J.H. (1994). Re-evaluating the benefits of FDI. *Transnational Corporations*, 3(1), 23-51.
- Erdem, F. (2009). Örgütsel davranış araştırmalarında niş alanlar nasıl belirleniyor? Ulusal yönetim ve organizasyon kongresi yazını üzerine kısa bir değerlendirme. *Eskişehir Osmangazi Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*, 4(1), 65-78.
- Evans, M. (2013). Men in counseling: A content analysis of the Journal of Counseling & Development and Counselor Education and Supervision 1981-2011. *Journal of Counseling & Development*, 91, 467-474.
- Fan, Y. (2008). The rise of emerging market multinationals and the impact on marketing. *Marketing Intelligence & Planning*, 26(4), 353-358.
- Ghymn, K. I. (1980). Multinational enterprises from the third world. *Journal of International Business Studies*, 11(2), 118-122.
- Goldstein, A. & Pusterla, F. (2010). Emerging economies' multinationals: General features and specificities of the Brazilian and Chinese cases. *International Journal of Emerging Markets*, 5(3/4), 289-306.

- Hartwell, E., Serovich, J., Graftsky, E. & Kerr, Z. (2012). Coming out of the dark: Content analysis of articles pertaining to gay, lesbian, and bisexual issues in couple and family therapy journals. *Journal of Marital and Family Therapy*, 38, 227-243.
- Heper, M., & Berkman, U. (1979). Administrative Studies in Turkey: A General Perspective. *International Social Science Journal*, 31(2), 305-27.
- Hult, G. T. M., Ketchen, D. J., Griffith, D. A., Chabowski, B. R., Hamman, M. K., Dykes, B. J. & Cavusgil, S. T. (2008). An assessment of the measurement of performance in international business research. *Journal of International Business Studies*, 39(6), 1064-1080.
- Krippendorff, K. (1980). *Content Analysis: An Introduction to its Methodology*. Sage Publications Inc., ABD.
- Lall, S. (1983). The rise of multinationals from the third world. *Third World Quarterly*, 5(3), 618-626.
- Lecraw, D. (1977). Direct investment by firms from less developed countries. *Oxford Economic Papers*, 29(3), 442-457.
- Leonidou, L.C., Katsikeas, C. S., & Coudounaris, D. N. (2010). Five decades of business research into exporting: A bibliographic analysis. *Journal of International Management*, 16(1), 78-91.
- Lou, Y. ve Tung, R.L. (2007). International expansion of emerging market enterprises: A springboard perspective. *Journal of International Business Studies*, 38(4), 481-498.
- Luo, Y. ve Zhang, H. (2016). Emerging Market MNEs: Qualitative Review and Theoretical Directions. *Journal of International Management*, 22(4), 333-350.
- Mathews, J. A. (2002). *Dragon multinational: A new model for global growth*. Oxford University Press.
- Mathews, J. A. (2006). Dragon multinationals: New players in 21 st century globalization. *Asia Pacific Journal of Management*, 23(1), 5-27.
- Özen, Ş. (1995). Kamu yönetimi yazınımız ve örgütler-yönetim çalışma alanı: Tehlikeli ilişkiler. *Kamu yönetimi disiplini sempozyumu bildirileri*, 1, 85-102.
- Özen, Ş. (2000). Türk Yönetim/Organizasyon Yazınında Yöntem Sorunu: Kongre Bildirileri Üzerine Bir İnceleme. *DAÜ Turizm Arastirmalari Dergisi*, 1(1), 89-118.
- Pierce, B. & Garven, G. (1995). Publishing international business research: A survey of leading journals. *Journal of International Business Studies*, 26, 69-89.
- Ricks, D. A. (1985). International business research: Past, present, and future. *Journal of International Business Studies*, 16, 1-4.
- Ricks, D. A., Toyne, B. & Martinez, Z. (1990). Recent developments in international management research. *Journal of Management*, 16, 219-253.
- Ricks, D. A. (1991). Letter from the Editor-in-Chief. *Journal of International Business Studies*, 22, 1-4.
- Tallman, S. & Pedersen, T. (2011). The launch of Global Strategy Journal: comments from the co-editors. *Global Strategy Journal*, 1(1), 1-5.
- Thite, M., Wilkinson, A., Budhwar, P., & Mathews, J. A. (2016). Internationalization of emerging Indian multinationals: Linkage, leverage and learning (LLL) perspective. *International Business Review*, 25(1), 435-443.
- Turnbull, P. W. (1987). A challenge to the stages theory of the internationalization process. In Philip J. Rosson & Stanley D. Reid, editors, *Managing export entry and expansion*. New York: Praeger.
- UNCTAD, (2015). Reforming International Investment Governance. World Investment Report, United Nations, Geneva.

- Üsdiken, B. (1996). Importing theories of management and organization: The case of Turkish academia. *International Studies of Management & Organization*, 26(3), 33-46.
- Üsdiken, B., & Pasadeos, Y. (1993). Türkiye’de örgütler ve yönetim yazını. *Amme İdaresi Dergisi*, 26(2), 73-93.
- Üsdiken, B., & Çetin, D. (2001). From Betriebswirtschaftslehre to human relations: Turkish management literature before and after the Second World War. *Business History*, 43(2), 99-124.
- Üsdiken, B., & Erden, Z. (2002). 1990’lı yıllarda Türkiye’de yönetim alanı: disiplinin yapısı ve yaklaşımlar. *Yönetim Araştırmaları Dergisi*, 2(1), 91-112.
- Üsdiken, B., & Wasti, S. A. (2002). Türkiye’de akademik bir inceleme alanı olarak personel veya” insan kaynakları” yönetimi, 1972-1999. *Amme İdaresi Dergisi*, 35(3), 1-37.
- Wells, L. T. (1983). *Third world multinationals: The rise of foreign investments from developing countries*. MIT Press Books, 1.
- Werner, S. (2002). Recent developments in international management research: A review of 20 top management journals. *Journal of Management*, 28(3), 277-305.
- Yozgat, U., & Kartaltepe, N. (2009). Ulusal yönetim ve organizasyon kongre kitaplarında yer alan bildirilerin bibliyometrik profili: Örgüt teorisi ve örgütsel davranış bildirileri üzerine bir araştırma. *Eskişehir Osmangazi Üniversitesi İİBF Dergisi*, 4(1), 149-165.

EK 1. İçerik Analizine Konu Olan Makaleler

- Açıklım, S. (2004). Changing Business Environment. *SÜ İİBF Sosyal ve Ekonomik Araştırmalar Dergisi*, 3(5), 1-17.
- Ağlargöz, O. ve Akgül, A.Y. (2019). Kurumsal Sosyal Sorumluluk Performansı ve Uluslararasılaşma Düzeyi: Fortune 100 Türkiye İşletmeleri Kapsamında Bir Araştırma. *Anadolu Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*, 20(2), 63-81.
- Akben, İ. (2014). İşletmelerin Uluslararasılaşma Stratejileri: Kahramanmaraş İşletmelerinde Bir Alan Çalışması. *KSÜ Sosyal Bilimler Dergisi*, 11(2), 115-145.
- Akgeyik, T. (2000). Çok Uluslu İşletmeler ve Küresel İnsan Kaynakları Stratejisi. *Sosyal Siyaset Konferansları Dergisi*, 43-44, 1-14.
- Aksoy, A. ve Ayden, C. (2004). Türkiye’deki Yabancı Sermayeli Ortak Girişimlerde Ortaklardan Bilgi Edinimini Etkileyen Faktörlerin İncelenmesine Yönelik Bir Araştırma. *Süleyman Demirel Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*, 9(1), 99-110.
- Aksu, S. (2017). Küresel İşletmelerde Kültürel Farklılıkları Önemi. *Sosyal Bilimler Elektronik Dergisi*, 1(1), 49-69.
- Aktaş, K. (2015). Uluslararası İşletmelerde Stratejik Yönetim. *Uluslararası Yönetim ve Sosyal Araştırmalar Dergisi*, 3(1), 1-19.
- Aktepe, C. ve Çiftçi, H.S. (2017). E-Ticaret Şirketlerinin Uluslararasılaşma Süreci: Örnek İşletme İncelemesi. *Adnan Menderes Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 4(1), 95-117.
- Akyol, E. M. ve Budak, G. (2013). Yetkinliğe Dayalı İnsan Kaynakları Yönetimi: Çok Uluslu Bir Firma Örneği. *Afyon Kocatepe Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*, 15(2), 155-174.
- Altay, H. (2003). Orta Asya Türk Cumhuriyetlerindeki Türkiye Kökenli Firma Yatırımları ve Kültür: Yöneticiler Açısından Bir Değerlendirme. *Balıkesir Üniversitesi SBE Dergisi*, 6(9), 39-57.

- Altıntaş, M.H. ve Özdemir, E. (2006). İhracat İşletmelerinin Uluslararasılaşması: Türkiye’de Faaliyet Gösteren KOBİ’lere Yönelik Bir Araştırma. *Anadolu Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 6(1), 183-204.
- Altıntaş, G., Sözüer, A. ve Semerciöz, F. (2015). Uluslararası Girişimcilik ile İhracat Pazar Performansı Arasındaki İlişki: Türkiye’deki İhracatçı İşletmeler Örneği. *Doğuş Üniversitesi Dergisi*, 16(1), 65-78.
- Atlı, H. ve Kartal, B. (2014). Küresel Doğan İşletmelerde Girişimcinin Bireysel Özelliklerinin Erken Uluslararasılaşmadaki Rolü. *Dumlupınar Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 39, 145-157.
- Ayas, S. ve Uğurlu, Ö.Y. (2017). Sınır-Ötesi Şirket Satın Almalarında Satın Alma Oranı ile Hedef Şirketin Halka Açık Olması Arasındaki İlişki: Türkiye Örneği. *İktisadi İdari ve Siyasal Araştırmalar Dergisi*, 2(2), 1-10.
- Bardakçı, A. (2004). Uluslararasılaşma Teorilerinin Gelişmekte Olan Ülke Firmalarının İhracat Uygulamaları Çerçevesinde Geçerliliği: Denizli İmalat Sanayii Örneği. *H.Ü. İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*, 22(1), 55-76.
- Baskıcı, C. ve Ercil, Y. (2018). Uluslararasılaşma Sürecinin Başlamasında Ağ Oluşturma Mekanizmaları. *Business and Economics Research Journal*, 9(4), 911-922.
- Baskıcı, C. ve Ercil, Y. (2019). Çokuluslu Şirketlerin Doğrudan Yabancı Yatırım Yer Seçiminde Sektör Taşıma Kapasitesinin Gerekliliği. *Istanbul Business Research*, 48(1), 144-159.
- Başar, P. ve Gültekin, A. (2018). İşletmelerin Yabancı Pazarlara Yayılma Yöntemlerinin İnsan Kaynakları Fonksiyonunun Üzerindeki Etkisi. *Uluslararası Yönetim İktisat ve İşletme Dergisi*, 14(3), 825-849.
- Batı, G.F. (2018). Uluslararası İşletmecilik ve Uluslararası Ekonomik Entegrasyon İşletmeciliğinde Avrupa Birliği. *Ekonomi, Yönetim ve Sosyal Araştırmalar Dergisi*, 3(2), 75-88.
- Batmaz, N. (2004). Türkiye-Kazakistan Arasındaki Ticari-Ekonomik İlişkiler, Türk Mütteşebbislerin Bu Ülkede Yaptıkları Yatırımların Boyutu ve Karşılaştıkları Sorunlar. *Bilgi*, 2, 83-104.
- Bayraktaroğlu, S. ve Dural, E. (2014). Türk İKY Anlayışı ile Japon İKY Anlayışı Arasındaki İşe Alma Yöntemleri Farklılıkları. “İŞ GÜÇ” Endüstri İlişkileri ve İnsan Kaynakları Dergisi, 16(3), 19-34.
- Beğendik, B. (2017). Dimensions of Entrepreneurial Orientation and Entrepreneur’s Characteristics That Affect The Internationalization Process of Turkish Born Global Firms. *Gazi Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*, 19(2), 454-474.
- Berber, Ş. ve Can, E. (2019). Erken Uluslararasılaşmada Ağ İlişkilerinin Rolü Üzerine Bir Örnek Olay Çalışması: Turkuaz Yatak Örneği. *BMIJ*, 7(5), 2489-2524.
- Büyükbacı, P. (2010). Analyzing Foreign Direct Investment Decisions of Multinational Enterprises Within Competitive Framework: A Value Chain Based Perspective. *Istanbul Üniversitesi İşletme Fakültesi İşletme İktisadi Enstitüsü Yönetim Dergisi*, 21(67), 67-83.
- Can, E., Alayoğlu, N. ve Alayoğlu, E. (2016). Aile İşletmelerinin Uluslararasılaşma Stratejileri: Saruhan Şirketler Grubu Örneği. *Journal of Research in Business & Social Science*, 5(5), 19-33.
- Can, E. ve Eroğlu, S. (2016). Türkiye’deki Özel Hastaneler İçin Küresel Pazara Giriş Stratejileri Üzerine Bir Model Önerisi. *Uluslararası Sağlık Yönetimi ve Stratejileri Araştırma Dergisi*, 2(3), 31-44.
- Can, E. ve Utlu, N. (2018). Gelişmekte Olan Ülkelerin Çokuluslu İşletmelerinin Uluslararasılaşma Teorileri: Bir Literatür Taraması. *Yıldız Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 2(2), 50-69.
- Coşkun, R. ve Sancaktutan, K. (2019). Rekabet mi, İşbirliği mi? Firmaların Büyüme ve Uluslararasılaşma Kararlarında Tedarikçilerinden Beklentilerine İlişkin Nitel Bir Çalışma. *Uluslararası Bilimsel Araştırmalar Dergisi (IBAD)*, 4(1), 21-33.

- Çetinarslan, H.Ş. ve Can, E. (2017). Türk Çokuluslu İşletmelerinin Stratejik Kadrolama Faaliyetlerinin İncelenmesi. *Yıldız Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 1(2), 127-140.
- Çetinarslan, H.Ş. ve Can, E. (2019). Çokuluslu İşletmelerin Yönetici Kaynakları Üzerine Kavramsal Bir Çalışma. *İstanbul Management Journal*, 86, 75-95.
- Çetinel, E. ve Ersoy Yılmaz, S. (2015). Uluslararası İnsan Kaynakları Yönetimine Kültür Perspektifinden Bir Bakış. *Journal of Entrepreneurship & Development/Girişimcilik ve Kalkınma Dergisi*, 10(2), 147-163.
- Danışman, A. ve Sökmen, A.G. (2007). Girişimci Özellikleri ve Firma Niteliklerinin İhracat Performansına Etkisi: KOBİ'ler Üzerinde Bir Araştırma. *Ç.Ü. Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 16(1), 213-230.
- Dereli, B. (2005). Çokuluslu İşletmelerde İnsan Kaynakları Yönetimi. *İstanbul Ticaret Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 4(7), 59-81.
- Diñç, M. ve Kaygısız, Ü. (2019). Kültürel Antropolojinin Bilgi Yönetimi ile Bağdaştırılması: Nortel Vakası Analizi ile İşlevselcilik Teorisinin Çok Uluslu Şirketlerin Bilgi Yönetimi Uygulamalarına Olan Yansımaları. *Mehmet Akif Ersoy Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 7(12), 34-64.
- Ehtiyar, R. (2003). Kültürel Sinerji: Uluslararası İşletmelere Yönelik Kavramsal Bir İrdeleme. *Akdeniz İ.İ.B.F. Dergisi*, 5, 66-78.
- Erdem, B. (2006). Çokuluslu İşletmelerde İnsan Kaynakları Yönetimi Fonksiyonu Olarak Ücret ve Maaş Yönetimi Üzerine Kavramsal Bir İnceleme. *Verimlilik Dergisi*, 3.
- Erkutlu, H. ve Eryiğit, S. (2001). Uluslararasılaşma Süreci. *G.Ü. İ.İ.B.F. Dergisi*, 3, 149-164.
- Ertekin, M. S. (2000). Piyasa Faaliyetleri Çerçevesinde Çokuluslu Şirketlerin Dünya Ekonomisine Katkıları. *Anadolu Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*, 16(1), 255-269.
- Esen, Ş. ve Gürson, N.G. (2016). Uluslararası Şirketlerde Üst Düzey Yönetici Sağlama Politikaları: Türkiye'de Faaliyet Gösteren 150 Şirket Üzerinde Bir Araştırma. *JOMELIPS*, 1(1), 104-112.
- Faiz, E. ve Üner, M.M. (2015). Uluslararası Girişimciliğin Proaktiflik Boyutu: Küresel Doğan İşletmeler Üzerine Nitel Bir Araştırma. *Ankara Üniversitesi SBF Dergisi*, 70(4), 957-981.
- Fıkrıkoca, A. ve Kalemci, A. R. (2011). Küreselleşme ve Makro-Kurumsal Teori: Bir Literatür Taraması. *"İŞ GÜÇ" Endüstri İlişkileri ve İnsan Kaynakları Dergisi*, 13(2), 179-198.
- Fıkrıkoca, A. ve Yıldırım, G. (2011). Stephen Herbert Hymer: Küreselleşme ve Çok Uluslu Şirket Kuramı. *Mülkiye Dergisi*, 35(271), 101-136.
- Gavcar, E. ve Dirlilik, S. (2005). Küreselleşme ve Yöneticilere Göre Küreselleşme Olgusu. *Muğla Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 15, 77-95.
- Gerşil, G. S. (2004). Küreselleşme ve Çok Uluslu İşletmelerin Çalışma Yaşamına Etkileri. *DEÜ Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 6(1), 147-157.
- Gökdeniz, İ., Özhavzalı, M. ve Erduran, T. (2019). İşletmelerde Küreselleşme ile Birlikte Personel İhtiyaç Durumu Tespiti Üzerine Bir Araştırma: Kırıkkale İli Örneği. *Üçüncü Sektör Sosyal Ekonomi Dergisi*, 54(1), 274-290.
- Göker, İ. E. K. ve Uysal, B. (2017). Uluslararasılaşma Düzeyi ile Finansal Performans İlişkisi: İmalat Sanayii Firmaları Üzerine Bir Araştırma. *Muhasebe ve Finansman Dergisi*, 76, 157-172.
- Gökmen, A. (2013). Uluslararası İşletmelerin Türkiye'ye Yatırımları ve Belirleyici Etmenler. *Sosyal ve Beşeri Bilimler Dergisi*, 5(1), 53-62.

- Gökmen, A. (2014). A Theoretical Study on the Concept of Risk in Enterprises, Dynamics of Risk in International Business, Investing in Turkey & Evaluation of Macro Risks Abstract. *Ege Akademik Bakış*, 14(2), 175-187.
- Gövdere, B. (2009). Türkiye’de Hizmetler Sektöründe Doğrudan Yabancı Yatırımlar. *Süleyman Demirel Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*, 14(1), 53-68.
- Gültekin Z. ve Ulukan C. (2012). Çokuluslu Ekiplerde Kültürel Farklılıklar ve Yönetimi. *Anadolu Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 12(1), 89-102.
- Güngördü, A. ve Yılmaz, K.G. (2016). Uluslararası Ticaret ve Yatırım Teorisi Olarak Eklektik Paradigma: Geçmişten Günümüze Bir Bakış. *Atatürk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 20(3), 1003-1020.
- Helvacıoğlu, N., ve Özutku, H. (2010). Kültürel farklılıkların yönetiminde insan kaynakları stratejilerinin rolü: IKEA Örneği. *Yönetim Bilimleri Dergisi*, 8(1), 193-216.
- Hoştut, S. (2016). Çok Uluslu Şirketlerde Halkla İlişkiler Uygulamaları. *Yönetim ve Ekonomi Araştırmaları Dergisi*, 14(1), 1-22.
- İlhan, T. (2005). Uluslararası Ortak Girişimlerde Şirket İçi Tutarlılık ve Yerel Eşbiçimlilik Baskılarını Yönetmede Farklılaşan Stratejik İnsan Kaynakları Uygulamalarının Rolü. *Yönetim Araştırmaları Dergisi*, 5(2), 81-119.
- İlhan, T. (2007). Uluslararası Ortak Girişimlerde Mülkiyet Yapısı: Yönetimsel Kontrol Düzeyinin ve Kültürel Farklılıkların Etkisi. *Akdeniz Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*, 7(13), 122-148.
- İlhan, T. (2008). Türkiye’de Faaliyette Bulunan Uluslararası Ortak Girişimlerde Örgüt Kültürü: Yerel Sosyo-Kültürel Bağlamın Eşbiçimlilik Etkisi. *ODTÜ Gelişme Dergisi*, 35, 305-343.
- İlhan Nas, T. Şahin Tan K. ve Okan, T. (2013). Kurumsal Yönetim ve Çokuluslu İşletmelerin Strateji Tercihleri. *Atatürk Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Dergisi*, 27(4), 210-228.
- İlter, B. (1999). Firma İhracat Davranışı ve Etkileyen Faktörler. *D.E.Ü. İ.İ.B.F. Dergisi*, 14(2), 19-34.
- İplik, F.N. (2010). Strategic Management of Human Resources in MNCs: A Best Fit Theory Perspective. *Ç.Ü. Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 19(2), 169-184.
- Kahveci, E. (2012). İşletme Stratejileri ve İhracat Performansı İlişkileri. *Akademik Araştırmalar ve Çalışmalar Dergisi*, 4(6), 2-34.
- Kalyoncuoğlu, S. ve Üner, M.M. (2010). Küresel Doğan İşletme Kavramı ve İşletmelerin Küresel Doğmasına Etki Eden Kurucu/Üst Düzey Yönetici Özellikleri Üzerine Karşılaştırmalı Bir Araştırma. *Gazi Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*, 12(3), 1-42.
- Kamacı, A. ve Turan, M. (2018). Küreselleşme Sürecinde Çok Uluslu Şirketlerin Ekonomik Açından Değerlendirilmesi. *Yönetim Ekonomi Edebiyat İslami ve Politik Bilimler Dergisi*, 3(2), 81-92.
- Kanat, S. (2016). Internationalization Process of Turkish Clothing Sector. *Tekstil ve Konfeksiyon*, 26(1), 3-11.
- Karadağ, H. (2018). Küçük ve Orta Ölçekli İşletmelerde Uluslararasılaşma: Küresel Doğan İşletmelerin Süreç, Strateji ve Örgütsel Yetkinlikleri Üzerine Bir Değerlendirme. *Beykoz Akademi Dergisi*, 6(2), 142-157.
- Kartal, B. ve Sofyalıoğlu, Ç. (2009). Kültürel Uzaklığın Dış Pazara Giriş Yöntemi Üzerindeki Etkisinin Türkiye’deki Yabancı Yatırımlar Açısından İncelenmesi. *Celal Bayar Üniversitesi S.B.E. Dergisi*, 7(2), 111-126.

- Kaya, H. (2005). A Neglected Research Area: Internationalization of Turkish Firms via Outward Foreign Direct Investment. *Anadolu Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 5(2), 137-154.
- Kaya, H. (2006). Doğrudan Yurtdışı Yatırımlar Yoluyla Teknoloji Transferi ve Türkiye: Bir Literatür İncelemesi. *Uludağ Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*, 25(2), 85-102.
- Kaya, H. (2009). Unfavorable Business Environment and Foreign Direct Investment Activities of Turkish Manufacturing Firms. *BDDK Bankacılık ve Finansal Piyasalar*, 3(1), 101-118.
- Kaya, H. (2014). Strategic motives of Turkish foreign direct investment firms: An empirical study on manufacturing sector. *İstanbul Üniversitesi İşletme Fakültesi Dergisi*, 43(2), 368-390.
- Kayabaşı, A., Kiracı, H., Kanberoğlu, Z. ve Oğuz, A. (2010). KOBİ'lerde İhracat Performansını Belirleyen Unsurların İncelenmesi: İnegöl'de Faaliyette Bulunan İşletmeler Üzerinde Bir Alan Araştırması. *Dumlupınar Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 28, 1-12.
- Kaygısız, Ü. ve Dinç, M. (2011). Küresel Şirketlerde Yeni Bir Yetkinlik Alanı Olarak İşletme Diplomasisi Yönetimi: Shell, Mampf Foods ve Coca-Cola Vakaları. *Süleyman Demirel Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 2(14), 141-166.
- Khurshid, J. ve Aykan, E. (2016). Management Problems of Turkish Businesses in Afghanistan: The Case of Kabul and Mazarisharif. *Advances in Social Sciences Research Journal*, 3(12), 232-247.
- Kışlalı, İ. ve Taştan Boz, İ. (2016). Entrepreneurial Approach to Growth and Internationalisation: a Qualitative Research About Food Manufacturing SMEs in Edirne. *Öneri Dergisi*, 12(46), 179-199.
- Kıvılcım, F. (2013). Küreselleşme Olgusu ve Çokuluslu Şirketlerin Küreselleşme Süreci Üzerindeki Rolü. *Ekonomi Bilimleri Dergisi*, 5(2), 1-16.
- Koçak, F.A. (1997). Bir İhracat Karar Süreci Modeli Denemesi. *Ankara Üniversitesi SBF Dergisi*, 52(1), 467-490.
- Koçak, M. (2019). İşletmelerin Uluslararasılaşmasına Yönelik Kavramsal Bir Çerçeve. *Sinop Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 3(1), 169-190.
- Koçtürk, O. M. ve Eker, M. (2012). Dünyada ve Türkiye'de Doğrudan Yabancı Sermaye Yatırımları ve Çok Uluslu Şirketlerin Gelişimi. *Tarım Ekonomisi Dergisi*, 18(1 ve 2), 35-42.
- Korkmaz, S., Ermeç, A. ve Yücedağ, N. (2009). İşletmelerin Yenilikçi Kabiliyetleri ve İhracat Performansına Etkileri. *Anadolu Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 9(2), 83-104.
- Kulalı, G. (2016). Doğrudan Yatırımlarda Yabancı Sahiplik Yoğunluğunun Belirleyicileri: Türkiye ve Almanya Örnekleri. *Sakarya İktisat Dergisi*, 5(4), 37-64.
- Kurar, İ., Durna, U. ve İnal, M.E. (2015). Yerli Bir Otel Zincirinin Uluslararasılaşmasına İlişkin Nitel Bir Araştırma: Rixos Hotel Grubu Örneği. *Uluslararası Alanya İşletme Fakültesi Dergisi*, 7(1), 133-149.
- Kurtaran, A. (2007). Doğrudan Yabancı Yatırım Kararları ve Belirleyicileri. *Atatürk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 10(2), 367-382.
- Kurtuldu, G. (2014). Doğrudan Yabancı Yatırımların Tüketiciler Tarafından Yerel Olarak Algılanmasında Etkili Olabilecek Faktörlerin Değerlendirilmesi. *Kırklareli Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*, 3(1), 15-37.
- Met, Ö. (2005). Çokuluslu Otel Zincirlerinin Büyüme ve Uluslararasılaşma Stratejileri. *Akdeniz İ.İ.B.F. Dergisi*, 10, 111-138.
- Met, Ö. ve Erdem, B. (2011). Türk Otel Zincirleri ve Büyüme Stratejileri. *Balıkesir Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 14(26), 333-350.

- Nardalı, S. (2017). Systematic Literature Review on Born Global Firms. *Yönetim ve Ekonomi*, 24(2), 563-578.
- Öğüt, A. ve Kocabacak, A. (2008). Küreselleşme Sürecinde Türk İş Kültüründe Yaşanan Dönüşümün Boyutları. *Selçuk Üniversitesi Türkiyat Araştırmaları Dergisi*, 23, 145-170.
- Özalp, İ., Eren, G. ve Öcal, H. (1993). Çok Uluslu İşletmelerin Organizasyon Yapıları ve Tusaş Uçak Motorları Sanayi A.Ş. Örneği. *Eskişehir Anadolu Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*, 11(1-2), 1-24.
- Özdemir, B. ve Çizel, R.B. (2006). Ulusal Otel Yöneticilerinin Uluslararası Otel Yöneticiliğine Bakış ve Tutumları. *Akdeniz İ.İ.B.F. Dergisi*, 11, 132-159.
- Özgen, H. ve Özseven, M. (2012). İşletmelerin Uluslararası Pazarlara Giriş Biçiminin Seçiminde Yerel Pazar Faktörlerinin Etkisi Üzerine Adana İlinde Bir Araştırma. *Ç.Ü. Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 21(1), 1-20.
- Papatya, G. ve Uygur, M.N. (2019). Stratejik Karar Verme Sürecini Etkileyen Faktörler: Uluslararası Taşımacılık Sektörü İşletmelerinde Bir Araştırma. *Kafkas Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*, 10(19), 338-358.
- Parlak, N. K. (2000). Uluslararası İnsan Kaynakları Yönetiminin Gelişimi. *Bilgi Sosyal Bilimler Dergisi*, 2, 93-108.
- Saray, M.O. (2011). Doğrudan Yabancı Yatırımlar İstihdam İlişkisi: Türkiye Örneği. *Maliye Dergisi*, 161, 381-403.
- Sarı, A. (2008). Küçük Ölçekli Firmaların Dışa Açılma Süreçleri: Denizli Örneği. *Sosyal Bilimler Dergisi*, 20, 67-76.
- Sarıhan, A.Y. ve Tepeci, M. (2017). Manisa İlindeki İhracatçı Firmaların Yenilik Yeteneklerinin İhracat Performanslarına Etkileri. *Uluslararası Yönetim İktisat ve İşletme Dergisi*, 13(5), 867-879.
- Sat, A. (2011). Innovation Strategies of MNCs: A Case Study from Turkey. *Gazi University Journal of Science*, 24(4), 945-957.
- Savaşçı, İ. (2007). Uluslararası Zincir Mağazaların Büyüme Stratejileri: Marks&Spencer Örneği. *Süleyman Demirel Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*, 12(2), 319-337.
- Sayılr, A. (1999). Gelişmekte Olan Ülkelerde Kurulan Uluslararası Çok Ortaklı Girişimlerde Bilgi Edinimi ve Yerel Ortağa Yansması. *Dokuz Eylül Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 1(1), 29-51.
- Serinkan, C. ve Bağcı, Z. (2012). Çok Uluslu İşletmelerin Faaliyet Şekilleri ve Organizasyon Yapıları. *Muğla Sıtkı Koçman Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Ekonomi ve Yönetim Araştırmaları Dergisi*, 1(2), 91-117.
- Sezgili, K. (2017). Türk İşletme Gruplarının Uluslararasılaşması: Kurumlar ve Kaynaklar. *Organizasyon ve Yönetim Bilimleri Dergisi*, 9(1), 80-104.
- Sofyalıoğlu, Ç. ve Aktaş, R. (2001). Kültürel Farklılıkları Uluslararası İşletmelere Etkisi. *Yönetim ve Ekonomi*, 7 (1), 75-92.
- Sökmen, A. ve Tarakçıoğlu, S. (2010). İşgören Etnosentrizmine Yönelik Bir Uygulama. *İşletme Araştırmaları Dergisi*, 2(3), 25-44.
- Sönmez, A. ve Arslan, A.R. (2007). İhracat Yapma Şekline Göre Karşılaşılan Sorunlar; Mobilya Endüstrisi Örneği. *Politeknik Dergisi*, 10(4), 403-409.
- Sümer, S. I., ve Üner, M. M. (2014). Türkiye ile Orta Asya Türk Cumhuriyetleri Arasındaki Psikolojik Mesafe. *Bilig*, 69, 239-262.

- Şahin Tan, K. ve Mert, K. (2014). Türkiye’deki İşletme Gruplarının Uluslararasılaşma Motivasyonunun Lokasyon ve Giriş Stratejisi Üzerindeki Etkisi. *TİSK Akademi*, 9(18), 74-97.
- Şahin Tan, K., Mert, K. ve Kaplan, T. (2015). Global Dinamik Yeteneklerin Uluslararasılaşma Sürecinde Kullanımı: İşletme Grupları Perspektifi. *Ankara Üniversitesi SBF Dergisi*, 70(4), 931-956.
- Şahin, K. ve Kaplan, T. (2017). Kaynak Tabanlı Görüşten Dinamik Yeteneklere Tarihsel Bir İnceleme. *Uluslararası Ekonomi ve Yenilik Dergisi*, 3(2), 105-131.
- Şimşek, S. (2006). Küreselleşme Sürecinde Çok Uluslu Şirketler ve İnternetin Önemi. *Selçuk Üniversitesi İletişim Fakültesi Akademik Dergisi*, 4(3), 166-175.
- Şişman, D. (2015). Ulusötesi Şirketler ve Küresel Kriz. *Marmara Üniversitesi İ.İ.B. Dergisi*, 37(2), 341-368.
- Şişman, D. (2016). Ulusötesi Şirketlerin Küresel Kriz Sürecindeki Konumları. *Journal of Life Economics*, 3, 1-24.
- Tağraf, H. (2002). Küreselleşme Süreci ve Çokuluslu İşletmelerin Küreselleşme Sürecine Etkisi. *C.Ü. İktisadi ve İdari Bilimler Dergisi*, 3(2), 33-47.
- Tağraf, H. (2008). Küresel Stratejilerden Çokuluslu Stratejilere Geçiş: Küresel Düşün Yerel Davran. *KMU İİBF Dergisi*, 10(14), 348-366.
- Taş, A., Cevrioğlu, E. ve Bolel, B. (2017). Uluslararasılaşma Modellerinin Türk Firmalarının Uluslararasılaşma Eğilimlerini Açıklama Gücü Üzerine Bir İnceleme. *İşletme Bilimi Dergisi*, 5(2), 155-180.
- Taş, M. ve Zengin, B. (2019). Seyahat İşletmelerinde Uluslararasılaşma Sorunları ve Çözüm Önerilerinin Kavramsal Çerçeve İncelenmesi. *Ekonomi, İşletme ve Maliye Araştırmaları Dergisi*, 1(3), 205-216.
- Tekin, E. ve İlhan Nas, T. (2017). Firma ve Üst Düzey Yönetici Özelliklerinin Türkiye’de Faaliyette Bulunan KOBİ’lerin İhracat Performansı Üzerindeki Etkisi. *Ankara Üniversitesi SBF Dergisi*, 72(4), 1185-1217.
- Temizel, H., Turan, E., ve Temizel, M. (2008). Küresel İşletmecilikte Ülkelerin Sosyo-Kültürel Yapılarından Kaynaklanan Sorunlar. *Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 19, 459-474.
- Türken, S. (2018). Gelişmekte Olan Piyasalarda Çeşitlendirme ve Uluslararasılaşma Stratejilerinin İşletme Grubu Düzeyinde İncelenmesi: Doğu Grubu Örneği. *Stratejik Yönetim Araştırmaları Dergisi*, 1(1), 7-43.
- Türksoy, S.S., Kaygalak, S. ve Koçak, N. (2013). Uluslararası Otel İşletmelerinin Büyüme Stratejileri: Hilton Worldwide Türkiye Örneği. *Dokuz Eylül Üniversitesi İşletme Fakültesi Dergisi*, 14(2), 89-108.
- Ulaş, D. (2004). KOBİ’lerin Yabancı Pazarlara Açılmada Kullandıkları Stratejiler. *Gazi Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*, 6(3), 179-204.
- Ulaş, D. (2004). Çokuluslu Şirketlerin Ortak Girişim Stratejisini Kullanma ve Sonlandırma Nedenleri. *Ankara Üniversitesi SBF Dergisi*, 59(2), 151-178.
- Ulaş, D. (2008). AB’ye Yönelen Doğrudan Yabancı Sermaye Yatırımları ve Çok Uluslu İşletmelerin Üretim Yeri Seçim Kararları. *Ankara Avrupa Çalışmaları Dergisi*, 8(2), 77-95.
- Ural, T. ve Küçükaslan, A. (2008). Yeni Tip İşletmeler: Global Doğan İşletmelerin Oluşum Nedenleri ve Özellikleri. *Öneri Dergisi*, 8(29), 23-32.

- Uslu, A.T. (1997). Uluslararasılaşmada Önemli Bir Araç Olarak Stratejik Birleşmeler, *Öneri Dergisi*, 2(7), 19-23.
- Üner, M.M. (1994). Ankara Sanayi Odası'na Kayıtlı İşletmeleri İhracattan Alıkoyan Nedenler. *Ankara Üniversitesi SBF Dergisi*, 49(3), 459-479.
- Ünlü, H., Nızıgıyımına, E., ve Kemeç, A. (2017). Gelişmiş ve Azgelişmiş Ülkelerde Doğrudan Yabancı Yatırım, Kurumsal Kalite ve Ekonomik Kalkınmanın Karşılaştırmalı Bir Analizi: 1996-2015 Dönemi. *ODÜ Sosyal Bilimler Araştırmaları Dergisi*, 7(3), 561-586.
- Ünsar, S. (2007). Uluslararası İşletmelerde Üretim Stratejileri. *Journal of Yasar University*, 2(7), 695-708.
- Yavan, N. (2012). Türkiye'nin Yurt Dışındaki Doğrudan Yatırımları: Tarihsel ve Mekânsal Perspektif. *Bilgi*, 63, 237-270.
- Yeşil, S. (2007). Uluslararası Ortaklıklar: Kültürel Farklılıklar ve Bu Farklılıkların Üst Yönetim Grubunun Çalışma ve Performansına Etkileri. *Kocaeli Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 13(1), 232-246.
- Yeşil, S. (2010). Küreselleşme ve İşletmelerin Küreselleşme Süreçleri: Karşılaşılan Fırsatlar ve Tehditler. *Ekonomik ve Sosyal Araştırmalar Dergisi*, 6(1,2), 22-72.
- Yeşil, S. (2011). Çok Kültürlü Takımlar: Yaşanan Sorunlar ve Çözüm Yaklaşımları Üzerine Bir Değerlendirme. *Süleyman Demirel Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*, 16(2), 343-377.
- Yıldırım, M.H. ve Erdost Çolak, H.E. (2009). Yurtdışına Doğrudan Yatırım Yapan Türk İşletmelerinde Strateji-Yapı İlişkisi. *Aksaray Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*, 1(1), 91-132.
- Yıldırım, M.H. ve Erdem, A.T. (2016). Küreselleşme ve Küresel Doğan İşletmeler: Konya Karatay Organize Sanayi Bölgesinde Nitel Bir Araştırma. *İktisadi İdari ve Siyasal Araştırmalar Dergisi*, 1(1), 12-28.
- Yıldız, Y. (2018). İhracat Yoğunluğu, Ar-Ge Yatırımları ve Firma Performansı: Türkiye Örneği. *Ege Akademik Bakış*, 18(2), 307-319.
- Yiğit, M. (1999). Gümrük Birliği Bağlamında Türkiye'de Serbest Bölgeler ve Doğrudan Yabancı Sermaye Girişine Etkileri. *Erciyes Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*, 15, 197-222.
- Yüksel, Ö. ve Erkuşlu, H. (2002). Uluslararası Türk İşletmelerinde İnsan Kaynakları Yönetimi Uygulamaları. *H.Ü. İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*, 20(2), 155-170.
- Zorel, F. İ. (2014). Uluslararası İşletme Çalışanlarının Sahip Olması Gereken Niteliklerden Biri Olarak Kültürlerarası Yetkinlik. *Journal of International Social Research*, 7(30), 122-135.

Ek 2. İncelenen Makalelerin Yayınlandığı Dergiler

Dergi Adı	Yayın Yılı
Adnan Menderes Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi	2017
Advances in Social Sciences Research Journal	2016
Afyon Kocatepe Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi	2013
Akademik Araştırmalar ve Çalışmalar Dergisi	2012
Aksaray Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi	2009
Ankara Avrupa Çalışmaları Dergisi	2008
Atatürk Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Dergisi	2013
BDDK Bankacılık ve Finansal Piyasalar	2009
Beykoz Akademi Dergisi	2018
Bilgi Sosyal Bilimler Dergisi	2000
BMIJ	2019
Business and Economics Research Journal	2018
Celal Bayar Üniversitesi S.B.E. Dergisi	2009
C.Ü. İktisadi ve İdari Bilimler Dergisi	2012
Doğuş Üniversitesi Dergisi	2015
Dokuz Eylül Üniversitesi İşletme Fakültesi Dergisi	2013
Ekonomi Bilimleri Dergisi	2013
Ekonomi, İşletme ve Maliye Araştırmaları Dergisi	2019
Ekonomi, Yönetim ve Sosyal Araştırmalar Dergisi	2018
Ekonomik ve Sosyal Araştırmalar Dergisi	2010
Erciyes Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi	1999
Gazi University Journal of Science	2011
İstanbul Ticaret Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi	2005
İşletme Araştırmaları Dergisi	2010
İşletme Bilimi Dergisi	2017
JOMELIPS	2016
Journal of Entrepreneurship & Development/ Girişimcilik ve Kalkınma Dergisi	2015
Journal of International Social Research	2014
Journal of Life Economics	2016
Journal of Research in Business & Social Science	2016
Journal of Yasar University	2007
Kafkas Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi	2019
Kırklareli Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi	2014
KMU İİBF Dergisi	2008
Kocaeli Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi	2007
KSÜ Sosyal Bilimler Dergisi	2014
Maliye Dergisi	2011
Marmara Üniversitesi İ.İ.B. Dergisi	2015

Mehmet Akif Ersoy Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi	2019
Muhasebe ve Finansman Dergisi	2017
Muğla Sıtkı Koçman Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Ekonomi ve Yönetim Araştırmaları Dergisi	2012
Muğla Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi	2005
Mülkiye Dergisi	2011
ODTÜ Gelişme Dergisi	2008
ODÜ Sosyal Bilimler Araştırmaları Dergisi	2017
Organizasyon ve Yönetim Bilimleri Dergisi	2017
Politeknik Dergisi	2007
Sakarya İktisat Dergisi	2016
Selçuk Üniversitesi İletişim Fakültesi Akademik Dergisi	2006
Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi	2008
Selçuk Üniversitesi Türkiyat Araştırmaları Dergisi	2008
Sosyal Bilimler Dergisi	2008
Sosyal Bilimler Elektronik Dergisi	2017
Sosyal Siyaset Konferansları Dergisi	2000
Sosyal ve Beşeri Bilimler Dergisi	2013
Stratejik Yönetim Araştırmaları Dergisi	2018
Süleyman Demirel Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi	2011
SÜ İİBF Sosyal ve Ekonomik Araştırmalar Dergisi	2004
Tarım Ekonomisi Dergisi	2012
Tekstil ve Konfeksiyon	2016
TİSK Akademi	2014
Uludağ Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi	2006
Uluslararası Alanya İşletme Fakültesi Dergisi	2015
Uluslararası Bilimsel Araştırmalar Dergisi (IBAD)	2019
Uluslararası Ekonomi ve Yenilik Dergisi	2017
Uluslararası Sağlık Yönetimi ve Stratejileri Araştırma Dergisi	2016
Uluslararası Yönetim İktisat ve İşletme Dergisi	2018
Uluslararası Yönetim ve Sosyal Araştırmalar Dergisi	2015
Üçüncü Sektör Sosyal Ekonomi Dergisi	2019
Yönetim Araştırmaları Dergisi	2005
Yönetim Bilimleri Dergisi	2010
Yönetim Ekonomi Edebiyat İslami ve Politik Bilimler Dergisi	2018
Yönetim ve Ekonomi Araştırmaları Dergisi	2016